

คำวินิจฉัยของ นายปรีชา เถลิงมวณิชย์ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ที่ ๔๐ - ๔๑/๒๕๕๖

วันที่ ๑๖ ตุลาคม ๒๕๕๖

เรื่อง ศาลแพ่งสงฆ์คำโต้แย้งของผู้ร้องคัดค้านทั้งแปด (นายไมเคิล ชาร์ส เมสคอด กับพวก รวมแปดคน) ในคดีแพ่งหมายเลขดำที่ พ. ๓/๒๕๕๔ เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๒๖๔

เรื่อง ศาลแพ่งสงฆ์คำโต้แย้งของผู้ร้องคัดค้าน (นางทยอย หรือใจ หรือจอย กับพวกรวมห้าคน) หมายเลขดำที่ พ. ๕/๒๕๕๔ เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๒๖๔

ศาลแพ่งได้ส่งคดีตามคำโต้แย้งของผู้ร้องคัดค้านกับพวกทั้งสองคำร้องมายังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๒๖๔ ดังนี้

๑. คำร้องในคดีแพ่งหมายเลขดำที่ พ. ๓/๒๕๕๔

ก. ข้อเท็จจริงในคดี

เมื่อวันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้มีหนังสือถึงเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน แจ้งว่า นายไมเคิล ชาร์ส เมสคอด (ผู้ร้องคัดค้านที่ ๑) ซึ่งมีพฤติการณ์ด้านยาเสพติด โดยเมื่อวันที่ ๗ กรกฎาคม ๒๕๕๓ ถูกจับกุมที่ประเทศเบลเยียมตามหมายจับของประเทศอิตาลี จากการสืบสวนทราบว่า ผู้ร้องคัดค้านที่ ๑ มีทรัพย์สินส่วนหนึ่งเป็นเงินสดฝากไว้ในบัญชีธนาคารในประเทศไทย และยังครอบครองโฉนดที่ดินซึ่งเชื่อว่าชื่อในนามของบุคคลอื่นจำนวนหลายแปลงในประเทศไทยด้วย คณะกรรมการตุลาการ และพนักงานเจ้าหน้าที่สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินได้อาศัยอำนาจตามความในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๕๒ เข้าทำการตรวจสอบข้อมูลเกี่ยวกับการทำธุรกรรมและทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดของผู้ร้องคัดค้านที่ ๑ กับพวกแล้ว มีความเห็นว่าเป็นกรณีที่น่าสงสัยที่ปรากฏหลักฐานที่เชื่อได้ว่า เงินและทรัพย์สินที่ได้ยึดและอายัดไว้ดังกล่าว เป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด จึงมีมติให้เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินส่งเรื่องให้พนักงานอัยการดำเนินการต่อไป ตามนัยมาตรา ๕๕ แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๕๒ โดยเหตุที่มีข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานแสดงว่าบุคคลที่เป็นเจ้าของหรือที่อ้างว่าเป็นเจ้าของหรือผู้รับโอนทรัพย์สินในคดีนี้เป็น

ผู้ซึ่งเกี่ยวข้องหรือเคยเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับผู้กระทำความผิดมูลฐาน อันเป็นความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดตามกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมาก่อนตามนัยมาตรา ๕๑ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๕๒ จึงอาศัยอำนาจตาม มาตรา ๔๕ และมาตรา ๕๑ ขอให้ศาลสั่งให้ทรัพย์สินจำนวน ๒๑,๓๐๑,๓๒๕.๑๑ บาท ตกเป็นของแผ่นดิน

ข. คำโต้แย้งของผู้ร้องคัดค้าน

ผู้ร้องคัดค้านที่ ๑ กับพวก รวม ๘ คน ยื่นคำโต้แย้งต่อศาลแพ่ง สรุปความได้ว่า

(๑) พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๕๒ หมวด ๖ (มาตรา ๔๘ ถึงมาตรา ๕๕) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๓๒ เนื่องจากการริบทรัพย์สินซึ่งเป็นโทษทางอาญาประเภทหนึ่ง ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๘ เมื่อการริบทรัพย์สินเป็นโทษทางอาญาแล้ว ย่อมอยู่ภายใต้บทบัญญัติ มาตรา ๓๒ ของรัฐธรรมนูญที่บัญญัติว่า “บุคคลจะไม่ต้องรับโทษทางอาญา เว้นแต่จะได้รับการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่กำหนดไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำผิดมิได้” การที่พนักงานอัยการอ้างว่าการขอให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินตามหมวด ๖ นี้ เป็นมาตรการทางแพ่งที่ไม่อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๓๒ ย่อมไม่ถูกต้อง เนื่องจากการใช้สิทธิทางแพ่งเพื่อให้บุคคลอื่นส่งมอบทรัพย์สินให้กับตนเองมีเพียง ๕ กรณีเท่านั้น คือ สัญญา ละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ฝากมิควรรได้ และหนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติให้บุคคลต้องชำระให้รัฐ เช่น หนี้ค่าภาษีอากร และเมื่อการมีคำสั่งให้ทรัพย์สินเป็นของแผ่นดินเป็นโทษทางอาญาแล้ว ย่อมไม่สามารถใช้กับการกระทำผิดที่เกิดก่อนที่พระราชบัญญัตินี้มีผลบังคับใช้ ซึ่งมาตรา ๒ บัญญัติให้มีผลบังคับใช้เมื่อพ้นกำหนดหนึ่งร้อยสี่สิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษา (๒๑ เมษายน ๒๕๕๒) พระราชบัญญัตินี้จึงมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๕๒ เป็นต้นไป ซึ่งการกระทำผิดมูลฐานที่พนักงานอัยการใช้อ้างในการขอให้ศาลสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินนี้ เกิดขึ้นก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้มีผลบังคับใช้ กล่าวคือ ผู้ร้องคัดค้านที่ ๑ กระทำความผิดที่เป็นความผิดมูลฐาน (มีเฮโรอีนไว้ในครอบครอง) ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๒๒ และครั้งสุดท้ายถูกจับตามหมายจับลงวันที่ ๑๕ เมษายน ๒๕๕๒ การที่จะใช้บทบัญญัติตามหมวด ๖ นี้ บังคับแก่คดีนี้จึงเป็นการใช้กฎหมายอาญามาลงโทษแก่บุคคลย้อนหลังย่อมขัดต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๓๒ ดังนั้นพระราชบัญญัติดังกล่าวจึงขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๒

(๒) พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๕๒ หมวด ๖ มาตรา ๔๘ ถึงมาตรา ๕๕ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๒๕ และมาตรา ๔๘ เพราะเป็นบทกฎหมายที่จำกัดสิทธิและเสรีภาพในทรัพย์สินของบุคคลเกินกว่าเท่าที่จำเป็น และกระทบกระเทือนสิทธิและเสรีภาพ เนื่องจากคดีดังกล่าวยังไม่มี การฟ้องคดีต่อศาล จึงยังไม่มีคำพิพากษาถึงที่สุดว่า ผู้ร้องคัดค้านที่ ๑ กระทำผิดมูลฐานดังกล่าวแต่อย่างใด นอกจากนี้ การขอให้ทรัพย์สินของผู้ร้องคัดค้านที่ ๒ ถึงที่ ๗ โดยอ้างว่าบุคคลดังกล่าวเกี่ยวข้องกับ ผู้ร้องคัดค้านที่ ๑ ตกเป็นของแผ่นดินด้วย ข้อเท็จจริงและอาศัยบทบัญญัติตามพระราชบัญญัตินี้จึงก่อให้เกิดความเสียหาย ดังนั้นการที่รัฐบังคับเอาทรัพย์สินของบุคคลที่ได้รับการคุ้มครองโดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๔๘ โดยที่ยังไม่มีการพิสูจน์ความผิดของบุคคล จึงเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพในทรัพย์สินของบุคคลเกินกว่าเท่าที่จำเป็น และกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพในทรัพย์สิน ดังที่บัญญัติไว้ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๒๕

(๓) พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๕๒ หมวด ๖ มาตรา ๕๕ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๒๓๕ เพราะเป็นบทบัญญัติให้ศาลแพ่งมีอำนาจพิจารณาความผิดทางอาญาทั้งที่มาตรา ๑๕ แห่งพระธรรมนูญศาลยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๕๓ ซึ่งวรรคหนึ่งบัญญัติว่า “ศาลแพ่ง ศาลแพ่งกรุงเทพใต้ และศาลแพ่งธนบุรี มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีแพ่งทั้งปวงและคดีอื่นใดที่มีได้อยู่ในอำนาจของศาลยุติธรรมอื่น”

และวรรคสองบัญญัติว่า “ศาลอาญา ศาลอาญากรุงเทพใต้ และศาลอาญาธนบุรีมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาทั้งปวงที่มีได้อยู่ในอำนาจของศาลยุติธรรมอื่น รวมทั้งคดีอื่นใดที่มีกฎหมายบัญญัติให้อยู่ในอำนาจของศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีอาญา แล้วแต่กรณี”

นอกจากนี้ การที่ศาลจะมีคำสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินตามคำร้อง ศาลจะต้องพิจารณาว่าทรัพย์สินนั้นเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดมูลฐาน ตามนิยามในมาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าวหรือไม่ ซึ่งผู้ร้องคัดค้านที่ ๑ เห็นว่า ศาลพิจารณาพิพากษาคดีอาญาจะมีหลักในการรับฟังพยานแตกต่างจากคดีแพ่ง ดังนั้น การที่มาตรา ๕๕ บัญญัติให้ศาลแพ่งมีอำนาจพิจารณาคดีนี้จึงขัดต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๒๓๕

ผู้ร้องคัดค้านทั้งแปดจึงขอให้ศาลแพ่งส่งคำโต้แย้งดังกล่าว ให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔

๒. คำร้องในคดีแพ่งหมายเลข พ. ๕/๒๕๔๔**ก. ข้อเท็จจริงในคดี**

พนักงานอัยการได้รับแจ้งจากสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินว่า สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ได้ส่งข้อมูลการตรวจสอบทรัพย์สินของนางทยอย หรือโจ หรือจอย รัตนกิจ ผู้ร้องคัดค้านที่ ๑ ซึ่งต้องหาร่วมกันมียาเสพติดให้โทษประเภท ๑ (เมทแอมเฟตามีน) ไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายและจำหน่ายโดยผิดกฎหมาย เหตุเกิดเมื่อวันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๔๑ ที่ตำบลบ้านสวน อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ในการตรวจสอบทรัพย์สิน ปรากฏข้อเท็จจริงว่า ผู้คัดค้านที่ ๑ มีทรัพย์สิน ๒๓ รายการ รวมมูลค่าประมาณ ๑๕,๑๐๗,๕๒๒ บาท ซึ่งน่าเชื่อว่าเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๓๔ จึงมีคำสั่งให้ยึดหรืออายัดทรัพย์สินดังกล่าว และได้แจ้งให้พนักงานอัยการจังหวัดชลบุรียื่นคำร้องต่อศาลจังหวัดชลบุรีเพื่อขอให้ศาลสั่งริบทรัพย์สินดังกล่าวให้ตกเป็นของกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ซึ่งในส่วนการดำเนินคดีอาญากับผู้ร้องคัดค้านที่ ๑ ฐานร่วมกันมียาเสพติดให้โทษประเภท ๑ (เมทแอมเฟตามีน) ไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายและจำหน่ายโดยผิดกฎหมายนั้น ศาลจังหวัดชลบุรีพิจารณาแล้วพิพากษาเมื่อวันที่ ๓๐ ธันวาคม ๒๕๔๒ ให้ยกฟ้องผู้ร้องคัดค้านที่ ๑ โดยวินิจฉัยว่า พยานหลักฐานโจทก์มีความสงสัยตามสมควรว่า ผู้ร้องคัดค้านที่ ๑ กระทำผิดตามฟ้องหรือไม่ ควรยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒๒๗ วรรคสอง คดีถึงที่สุดแล้ว ดังนั้น การยึดหรืออายัดทรัพย์สินของผู้ร้องคัดค้านที่ ๑ ในกรณีดังกล่าวจึงสิ้นสุดลงตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๓๔ มาตรา ๓๒ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดพิจารณาเห็นว่า ข้อมูลการตรวจสอบทรัพย์สินของผู้ร้องคัดค้านที่ ๑ อาจเป็นประโยชน์แก่การปฏิบัติงานของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน จึงส่งข้อมูลให้ดำเนินการต่อไป

คณะกรรมการธุรกรรมตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๔๒ ในการประชุมครั้งที่ ๓/๒๕๔๔ เมื่อวันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๔ ได้พิจารณาแล้วมีมติให้ยึดหรืออายัดทรัพย์สินของผู้ร้องคัดค้านที่ ๑ รวมทั้งทรัพย์สินที่ปรากฏหลักฐานทางทะเบียนเป็นชื่อของบุคคลอื่น จำนวน ๒๓ รายการ รวมมูลค่า ๑๕,๑๐๗,๕๒๒ บาท ปัจจุบันราคา ๑๗,๕๗๗,๒๕๑.๕๑ บาท ดังกล่าวเป็นการชั่วคราว ต่อมา คณะกรรมการธุรกรรมในการประชุมครั้งที่ ๗/๒๕๔๔ เมื่อวันที่ ๒ เมษายน ๒๕๔๔ ได้พิจารณาเอกสารหลักฐานต่างๆ ที่พนักงานเจ้าหน้าที่ได้รับมอบหมายจากเลขาธิการ

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินรวบรวมแล้ว เห็นว่าทรัพย์สินทั้ง ๒๓ รายการดังกล่าว ที่คณะกรรมการธุรกรรมได้ยึดและอายัดไว้ชั่วคราว เป็นทรัพย์สินที่ได้มาเกินฐานะในการประกอบอาชีพ โดยสุจริต หรือได้มาตามสมควรในทางศีลธรรมอันดี หรือในทางกุศลสาธารณะ และเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการทำความผิดจึงมีมติให้เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ส่งเรื่องให้พนักงานอัยการพิจารณายื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินดังกล่าวตกเป็นของแผ่นดิน

พนักงานอัยการได้ตรวจสอบเอกสารหลักฐานต่างๆ ที่เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ส่งให้พิจารณาแล้ว ข้อเท็จจริงฟังได้ว่า ผู้ร้องคัดค้านที่ ๑ ต้องหาว่ากระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด และกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด อันเป็นความผิดมูลฐานตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๓ คดีดังกล่าวพนักงานอัยการจังหวัดชลบุรีได้ฟ้องผู้ร้องคัดค้านที่ ๑ แม้ศาลจังหวัดชลบุรีพิจารณาให้ยกฟ้อง แต่ก็มีได้วินิจฉัยว่า ผู้ร้องคัดค้านที่ ๑ มิได้กระทำความผิดตามฟ้องแต่ยกฟ้องเพราะเหตุที่พยานโจทก์ตกอยู่ในความสงสัย จึงยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้ ดังนั้น จึงฟังไม่ได้ว่า ผู้ร้องคัดค้านเป็นผู้บริสุทธิ์ในคดีดังกล่าว ซึ่งข้อเท็จจริงปรากฏว่า ผู้ร้องคัดค้านที่ ๑ เคยมีพฤติการณ์จำหน่ายยาเสพติดมาก่อน กล่าวคือ ก่อนที่เจ้าพนักงานจะจับกุมดำเนินคดีในคดีดังกล่าว เจ้าพนักงานได้ทำการจับกุมผู้ร้องคัดค้านที่ ๑ พร้อมยาเสพติดของกลางจำนวนมาก

พนักงานอัยการจึงมีคำสั่งให้ดำเนินการกับทรัพย์สินนั้นต่อไปตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๔๒

ข. คำโต้แย้งของผู้ร้องคัดค้าน

ผู้ร้องคัดค้านที่ ๑ กับพวก รวม ๕ คน ยื่นคำโต้แย้งต่อศาลแพ่ง สรุปความได้ว่า

(๑) พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินฯ หมวด ๖ ว่าด้วยการดำเนินเกี่ยวกับทรัพย์สิน มาตรา ๔๘ ถึงมาตรา ๕๕ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๓๒ เพราะเป็นการใช้กฎหมายอาญาย้อนหลังในทางที่เป็นโทษแก่บุคคล เนื่องจากคำร้องของพนักงานอัยการที่อ้างไว้ข้างต้นนั้น ผู้ร้องคัดค้านที่ ๑ กับพวกเห็นว่า การให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินคือการริบทรัพย์สิน ซึ่งเป็นโทษทางกฎหมายอาญาประเภทหนึ่ง ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๘ ซึ่งบัญญัติว่า โทษที่ลงแก่ผู้กระทำความผิดมีดังนี้ ๑. ประหารชีวิต ๒. จำคุก ๓. กักขัง ๔. ปรับ ๕. ริบทรัพย์สิน การขอให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน หรือการริบทรัพย์สิน ซึ่งเป็นการลงโทษทางอาญานั้น จะกระทำได้อต่อเมื่อมีกฎหมายในขณะนั้นบัญญัติไว้ว่าเป็นความผิดตามนัยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

มาตรา ๓๒ ซึ่งบัญญัติว่า “บุคคลจะไม่ต้องรับโทษทางอาญา เว้นแต่จะได้กระทำการอันกฎหมาย
ที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้...”

การที่อ้างว่า การขอให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินตามพระราชบัญญัติป้องกัน
และปราบปรามการฟอกเงิน ตามหมวด ๖ มาตรา ๔๘ ถึงมาตรา ๕๕ เป็นมาตรการทางกฎหมายแพ่ง
ที่ไม่อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๓๒ ย่อมไม่ถูกต้อง ทั้งนี้ เนื่องจากกรณีของรัฐ
หรือบุคคลจะใช้สิทธิทางแพ่งเพื่อให้บุคคลส่งมอบทรัพย์สินให้กับตน ต้องเป็นกรณีที่รัฐกับบุคคลนั้น
ต้องมีนิติสัมพันธ์ทางหนี้ต่อกันซึ่งตามกฎหมายมูลแห่งนั้นมีเพียง ๕ กรณี เท่านั้น คือ สัญญา ละเมิด
จัดการงานนอกสั่ง ลาภมิควรได้ หนี้ตามกฎหมายที่บัญญัติให้บุคคลต้องชำระให้รัฐ เช่น หนี้ภาษีอากร
 เป็นต้น ดังนั้น การที่ขอให้ทรัพย์สินของบุคคลอื่นตกเป็นของแผ่นดินตามคำสั่งศาลโดยที่บุคคลไม่มีนิติ
สัมพันธ์ทางหนี้กับรัฐ จึงไม่อาจกล่าวเป็นอย่างอื่นได้ นอกจากเป็นการที่รัฐลงโทษทางอาญาแก่บุคคลนั้น
 และเมื่อการขอให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน ถือเป็นกรณีสืบทรัพย์ซึ่งเป็นโทษทางอาญาแล้ว
 ย่อมไม่สามารถใช้กับการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นก่อนที่พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน
 พ.ศ. ๒๕๕๒ มีผลใช้บังคับโดยมาตรา ๒ แห่งพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวได้บัญญัติให้มีผลใช้บังคับ
 เมื่อพ้นกำหนดหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษา (๒๑ เมษายน ๒๕๕๒)
 จึงไม่ใช้กับการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นก่อนวันที่ ๑๕ สิงหาคม ๒๕๕๒

จากข้อเท็จจริงดังกล่าว ผู้ร้องคัดค้านที่ ๑ ถูกเจ้าพนักงานจับกุม และถูกกล่าวหาว่าร่วมกัน
 มียาเสพติดให้โทษประเภท ๑ (เมทแอมเฟตามีน) ไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายและจำหน่ายเมื่อวันที่
 ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๑ ก่อนพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมีผลใช้บังคับ ๕ เดือนเศษ
 ผู้ร้องคัดค้านที่ ๑ เห็นว่า ตามบทบัญญัติมาตรา ๕๘ เป็นการบัญญัติให้สิทธิแก่เจ้าพนักงานโดย
 เปิดกว้างในการดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดเพื่อให้ตกเป็นของแผ่นดิน คือ
 การสืบทรัพย์ซึ่งเป็นโทษทางอาญา โดยมีต้องคำนึงว่าขณะที่กระทำความผิดนั้นมีบทกฎหมายได้บัญญัติ
 ว่าเป็นความผิดหรือไม่ หรือการกระทำนั้นเป็นความผิดตามบทกฎหมายหรือไม่ หรือความผิดมูลฐาน
 จะถูกศาลพิพากษายกฟ้องแล้วก็ตาม อันเป็นการขัดแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๓๒
 ซึ่งคดีที่ผู้ร้องคัดค้านที่ ๑ ถูกฟ้องเป็นจำเลย นั้น ศาลได้พิพากษายกฟ้องและคดีถึงที่สุดแล้ว ถือว่า
 ผู้ร้องคัดค้านที่ ๑ ไม่มีความผิดและไม่ต้องรับโทษทางอาญา การที่จะนำบทกฎหมายมาตรา ๕๘ แห่ง
 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๕๒ มาเพื่อใช้บังคับลงโทษทางอาญา
 โดยการสืบทรัพย์หรือให้ทรัพย์สินของผู้ร้องคัดค้านทั้งห้าตกเป็นของแผ่นดิน จึงถือได้ว่าเป็นการขัดต่อ
 รัฐธรรมนูญ

(๒) พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๕๒ หมวด ๖ ว่าด้วยการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สิน (มาตรา ๔๘ ถึงมาตรา ๕๕) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๘ และมาตรา ๒๕ เพราะเป็นบทกฎหมายที่จำกัดสิทธิและเสรีภาพในทรัพย์สินของบุคคลเกินกว่าเท่าที่จำเป็นและกระทบกระเทือนสิทธิและเสรีภาพ เนื่องจากศาลได้พิพากษายกฟ้องผู้ร้องคัดค้านที่ ๑ และคดีถึงที่สุดต่อมาวันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ได้ประชุมและพิจารณามติให้ยึดหรืออายัดทรัพย์สินของผู้คัดค้านทั้งห้าไว้เป็นการชั่วคราว โดยอาศัยมาตรา ๔๘ แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๕๒ ซึ่งผู้ร้องคัดค้านเห็นว่า เป็นการบัญญัติให้สิทธิแก่คณะกรรมการธุรกรรมมากเกินไป เกิดการกั้นกั้วหรือเลือกปฏิบัติ ทำให้สิทธิและเสรีภาพทางด้านทรัพย์สินของบุคคลไม่ได้รับการคุ้มครอง กล่าวคือ การที่เจ้าหน้าที่กระทำการยึดหรืออายัดเงินสด และเงินในบัญชีธนาคารและรถยนต์ของผู้ร้องคัดค้านที่ ๑ กับพวก ทั้งๆ ที่ไม่มีความผิดและมีได้มีส่วนร่วมรู้เห็นในการกระทำความผิด แต่ถูกสันนิษฐานโดยบทบัญญัติมาตรา ๔๘ แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๕๒ จนได้รับความเดือดร้อน จึงถือว่าเป็นการบังคับเอาทรัพย์สินของบุคคลที่ได้รับการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๔๘ ซึ่งเป็นการบัญญัติกฎหมายออกมาเพื่อจำกัดสิทธิและเสรีภาพในทรัพย์สินของบุคคลเกินกว่าเท่าที่จำเป็นและเป็นการกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๒๕

(๓) พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๕๒ หมวด ๖ มาตรา ๕๕ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๓๕ เพราะเป็นบทบัญญัติที่ให้ศาลแพ่งมีอำนาจพิจารณาคดีความผิดทางอาญา กล่าวคือ การที่ศาลจะมีคำสั่งให้ริบทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๕๒ ได้ ศาลจะต้องพิจารณาให้ได้ความว่าทรัพย์สินนั้นเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด และต้องเป็นความผิดมูลฐาน ตามคำนิยามในมาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัตินี้ซึ่งศาลต้องใช้วิธีพิจารณาพิพากษาคดีอาญา โดยมีหลักในการรับฟังพยานแตกต่างจากคดีแพ่ง ศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดทางอาญาคือศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญา เห็นได้จากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๔๖ ซึ่งบัญญัติเรื่องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องคดีอาญาได้บัญญัติว่า “ในการพิจารณาคดีแพ่ง ศาลจำต้องถือข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในคำพิพากษาส่วนอาญา” นอกจากนี้ พระราชบัญญัตินี้ยังบัญญัติว่า มาตรา ๕๕ ได้บัญญัติเพียงแต่การดำเนินการทางศาลตามหมวดนี้ (หมวด ๖) เท่านั้น ที่ให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องต่อศาลแพ่งและให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม แต่การบัญญัติกฎหมาย

ตามหมวดนี้ (หมวด ๖) ตั้งแต่มาตรา ๔๘ ถึงมาตรา ๕๕ ศาลต้องพิจารณาบทบัญญัติมาตราอื่นที่ไม่อยู่ในหมวดนี้ เช่น การที่มาตรา ๔๕ บัญญัติให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน ศาลต้องพิจารณาว่า ทรัพย์สินนั้นเป็นทรัพย์สินเกี่ยวกับการกระทำความผิดหรือไม่ ต้องพิจารณาคำนิยามตามมาตรา ๓ ความหมายของคำว่า “ความผิดมูลฐาน” และคำว่า “ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด” ซึ่งมาตรา ๓ ไม่อยู่ในหมวด ๖ ศาลแพ่งจึงไม่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีนี้ ดังนั้น พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๕๒ มาตรา ๕๕ ที่บัญญัติให้ศาลแพ่งมีอำนาจพิจารณาและพิพากษาคดี จึงขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๓๕

ผู้คัดค้านทั้งห้าขอให้ศาลแพ่งส่งคำโต้แย้งให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๒๖๔

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาคำร้องแล้วมีมติให้รับคำร้องทั้งสองเรื่องไว้ดำเนินการตามข้อกำหนดของศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๕๑ ข้อ ๑๐ และให้รับไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๒๖๔

ศาลรัฐธรรมนูญ เห็นว่า คดีทั้งสองเรื่องมีปัญหาที่จะต้องพิจารณาวินิจฉัยเป็นเรื่องเดียวกัน จึงมีมติให้รวมการพิจารณาวินิจฉัยคดีทั้งสองเรื่องเข้าด้วยกัน

คดีทั้งสองคำร้องมีปัญหาที่จะต้องพิจารณาวินิจฉัยว่า

ปัญหาข้อ ๑ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๕๒ หมวด ๖ ว่าด้วยการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สิน (มาตรา ๔๘ ถึงมาตรา ๕๕) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๓๒ หรือไม่

ปัญหาข้อ ๒ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๕๒ หมวด ๖ ว่าด้วยการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สิน (มาตรา ๔๘ ถึงมาตรา ๕๕) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๔๘ และมาตรา ๒๕

ปัญหาข้อ ๓ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๕๒ หมวด ๖ ว่าด้วยการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สิน (มาตรา ๕๕) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๒๓๕ หรือไม่

ระหว่างการอภิปรายเพื่อนำไปสู่การวินิจฉัย เพื่อประโยชน์แห่งการพิจารณาศาลรัฐธรรมนูญได้ขอให้ผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายฟอกเงิน คือ รองศาสตราจารย์วีระพงษ์ บุญโญภาส รองคณบดีฝ่ายวิจัย

และบริการวิชาการ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และผู้แทนของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน คือ พันตำรวจเอก พีรพันธุ์ เปรมภูติ เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พันตำรวจเอก ยุทธบูล ดิสสะมาน รองเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน และคณะ มาชี้แจงแสดงความคิดเห็นเรื่องการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินตามหมวด ๖ แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๔๒ โดยเฉพาะการดำเนินการทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดมูลฐานตกเป็นของแผ่นดิน และการดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการฟอกเงินของต่างประเทศ เมื่อวันที่ ๒๑ สิงหาคม ๒๕๔๖ ต่อจากนั้น ผู้ชี้แจงทั้งสองได้ยื่นคำชี้แจงเป็นหนังสือ ลงวันที่ ๒๖ และ ๒๙ สิงหาคม ๒๕๔๖ ตามลำดับเพื่อประกอบการชี้แจงดังกล่าวสรุปได้ดังนี้

รองศาสตราจารย์วีระพงษ์ บุญโญภาส รองคณบดีฝ่ายวิจัยและบริการทางวิชาการ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้มาชี้แจงด้วยวาจาและแสดงความคิดเห็นเป็นหนังสือต่อศาลรัฐธรรมนูญ ตามคำขอของศาลรัฐธรรมนูญ มีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

การบังคับใช้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๔๒ มีลักษณะที่แตกต่างจากกฎหมายอื่น ดังนี้

๑. กฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน เป็นกฎหมายที่กำหนดความผิดฐานใหม่ขึ้นมาในกฎหมายอาญา นั่นคือ ความผิดฐานฟอกเงิน (มาตรา ๕ ของพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๔๒) ซึ่งได้แก่

มาตรา ๕ ผู้ใด

(๑) โอน รับโอน หรือเปลี่ยนแปลงทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด เพื่อชุกซ่อนหรือปกปิดแหล่งที่มาของทรัพย์สินนั้น หรือเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นไม่ว่าก่อน ขณะหรือหลังการกระทำความผิด มิให้ต้องรับโทษหรือรับโทษน้อยลงในความผิดมูลฐาน หรือ

(๒) กระทำด้วยประการใด ๆ เพื่อปกปิดหรืออำพรางลักษณะที่แท้จริงการได้มา แหล่งที่ตั้ง การจำหน่าย การโอน การได้สิทธิใด ๆ ซึ่งทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด

ผู้นั้นกระทำความผิดฐานฟอกเงิน

๒. พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๔๒ เป็นกฎหมายที่มีลักษณะพิเศษเฉพาะ คือ มีโทษทางอาญา ซึ่งได้แก่ โทษจำคุก - โทษปรับ - และริบทรัพย์สินทางอาญา

(Criminal Forfeiture) และมาตรการยึดทรัพย์ทางแพ่ง (Civil Forfeiture) สำหรับโทษทางอาญา ต้องดำเนินคดีต่อศาลอาญา หรือศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีอาญา ส่วนมาตรการยึดทรัพย์สินทางแพ่ง มาตรา ๕๕ แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๕๒ ได้บัญญัติให้ ยื่นต่อศาลแพ่ง และให้นำเอาประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๕๕ การดำเนินการทางศาลตามหมวดนี้ ให้ยื่นต่อศาลแพ่งและให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม

๗๑

๓. เนื่องจากพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๕๒ เป็นกฎหมายที่มุ่งดำเนินการทั้งบุคคลและทรัพย์สิน ดังนั้น มาตรการพิเศษที่ใช้ในกฎหมายฉบับนี้ได้แก่

(๑) มาตรการสมคบ (Conspiracy) เพียงแต่ขึ้นสมคบก็ต้องรับโทษแล้วคือรับโทษกึ่งหนึ่งของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น มาตรา ๕

(๒) พยายามกระทำความผิด ซึ่งปกติแล้วรับโทษ ๒ ใน ๓ ของความผิดที่พยายาม แต่ มาตรา ๘ กำหนดให้พยายามกระทำความผิดต้องรับโทษเท่ากับความผิดสำเร็จ

(๓) มาตรการผลักระการพิสูจน์ให้จำเลย ซึ่งนำมาใช้กับมาตรการยึดทรัพย์สินทางแพ่ง (Civil Forfeiture) มาตรา ๕๐ มาตรา ๕๑ และมาตรา ๕๒

มาตรการยึดทรัพย์สินทางแพ่ง เป็นการดำเนินการทางแพ่งต่อตัวทรัพย์สิน (In Rem) และเป็นคนละส่วนกับการดำเนินการทางอาญาต่อบุคคล (In Personam) จึงไม่ต้องอ้างถึงความผิดทางอาญาเพื่อเป็นเงื่อนไขในการยึดทรัพย์สิน เพียงแต่อาศัยเหตุอันควรสงสัย (Probable Cause) ก็เพียงพอที่จะเริ่มกระบวนการยึดทรัพย์สินได้แล้วโดยไม่จำเป็นต้องมีการพิสูจน์จนปราศจากข้อสงสัย

“เหตุอันควรสงสัย” คือพื้นฐานความเชื่ออย่างสมเหตุสมผลที่มีความผิดเกิดขึ้น ซึ่งอาจจะมาจากการพิจารณาข้อเท็จจริงต่าง ๆ พยานแวดล้อม คำรับสารภาพของเจ้าของทรัพย์สินนั้น จากผู้รับผิดชอบดูแลทรัพย์สินนั้น หรือคำให้การของผู้ร่วมสมคบ

เมื่อมีการนำเอาเหตุอันควรสงสัยมาแสดงแล้ว เจ้าของทรัพย์สินจะต้องแสดงตัว และพิสูจน์ว่า ทรัพย์สินของตนไม่สมควรจะถูกยึดเพราะเหตุใด โดยใช้หลักผลักระการพิสูจน์ให้เจ้าของทรัพย์สิน ถ้าพิสูจน์ไม่ได้ทรัพย์สินนั้นจะถูกยึดให้ตกเป็นของแผ่นดิน และสามารถที่จะสาวไปถึงการโอนที่ทอดต่อกี่ทอดได้ด้วย

และการดำเนินการในหมวด ๖ ของพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๕๒ มาตรา ๔๘ มาตรา ๔๙ มาตรา ๕๐ มาตรา ๕๑ มาตรา ๕๒ มาตรา ๕๓ มาตรา ๕๔ มาตรา ๕๕ มาตรา ๕๖ มาตรา ๕๗ มาตรา ๕๘ และมาตรา ๕๙ เป็นบทบัญญัติที่ใช้ดำเนินการสำหรับมาตรการยึดทรัพย์สินทางแพ่ง (Civil Forfeiture)

ในเรื่องการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินของพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๕๒ เช่น ตามมาตรา ๔๘ ให้คณะกรรมการธุรกรรม หรือเลขาธิการมีอำนาจสั่งยึด-อายัดทรัพย์สินไว้ชั่วคราวไม่เกิน ๙๐ วัน หากมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่า มีการโอน จำหน่าย ยักย้าย ปกปิด หรือซ่อนเร้นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด

หรือมาตรา ๕๑ ให้อำนาจศาลมีคำสั่งริบทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดได้ หากศาลเชื่อว่าเกี่ยวข้องกับจริง และคำร้องของเจ้าของฟังไม่ขึ้น

มาตรา ๕๕ ให้อำนาจศาลสั่งยึด-อายัดทรัพย์สินชั่วคราว หากมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าอาจมีการโอนจำหน่าย หรือยักย้ายไปเสีย ซึ่งทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด

ข้อจำกัดดังกล่าวข้างต้นในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๕๒ นี้ ไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เพราะตราขึ้นโดยอาศัยมาตรา ๓๕ วรรคสอง มาตรา ๓๗ วรรคสอง มาตรา ๔๘ วรรคหนึ่ง และมาตรา ๕๐ วรรคสอง ซึ่งเป็นข้อยกเว้นของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยที่ให้กระทำได้

กฎหมายฟอกเงินนี้เป็นกฎหมายที่มีประเทศต่างๆ บัญญัติขึ้นมาใช้แล้วทั้งหมด ๑๐๐ กว่าประเทศ เป็นไปตาม Vienna Convention 1988 เพราะฉะนั้นประเทศไทยเราเพิ่งเข้าไปเป็นภาคีสมาชิกของ Vienna Convention 1988 เมื่อปีที่แล้ว เนื่องจากประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายภายในที่เกี่ยวข้องกับการปราบปรามการฟอกเงิน เพราะฉะนั้นเมื่อมีกฎหมายภายในแล้วก็เข้าไปเป็นภาคีสมาชิกอย่างเต็มตัว เพราะฉะนั้นหลักเกณฑ์ที่ใช้ในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๕๒ เป็นหลักเกณฑ์ที่ถือว่าเป็นแนวปฏิบัติของสากล ไม่ได้เป็นแนวปฏิบัติที่บัญญัติขึ้นมาเอง และมีกฎหมายของประเทศอื่นที่เข้ามาเกี่ยวข้อง คือกฎหมายของสหรัฐอเมริกาและกฎหมายของออสเตรเลีย จึงมีลักษณะพิเศษที่แตกต่างไปจากกฎหมายธรรมดา ดังที่กล่าวข้างต้น

ประการหนึ่ง พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๕๒ นี้ มีบทลงโทษทั้งตัวบุคคลและทรัพย์สินพร้อมๆ กัน ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของการปราบปรามอาชญากรรมยุคใหม่ เพราะฉะนั้นในส่วนของโทษจะเป็นโทษจำคุกก็ดีโทษปรับก็ดี ในส่วนนี้กฎหมายป้องกันและปราบปราม

การฟอกเงินจะบัญญัติให้ขึ้นศาลอาญาธรรมดา หรือศาลที่มีอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาแต่
มาตรการริบทรัพย์สินทางแพ่งจะไปขึ้นศาลแพ่ง

ประการที่สอง มาตรการพิเศษในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๕๒
ก็คือการพยายามกระทำความผิดมีโทษเท่าความผิดสำเร็จ ซึ่งมีเหตุผลเพราะว่าขั้นตอนการพยายามกับ
ความผิดสำเร็จในความผิดแบบนี้ เป็นการยากที่พนักงานในกระบวนการยุติธรรมจะพิสูจน์ว่าจุดไหน
อยู่แค่พยายาม จุดไหนเป็นความผิดสำเร็จไม่เหมือนกับความผิดอาญาธรรมดา อีกส่วนหนึ่งที่เป็น
มาตรการพิเศษและเริ่มใช้ในกฎหมายหลายฉบับก็คือมาตรการสมคบ โดยนำมาตรการสมคบนั้นมาใช้
ในกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน เพราะว่าเราต้องการ ๒ อย่าง คือ ต้องการที่จะหยุดยั้ง
ความผิดตั้งแต่ขั้นสมคบ ส่วนถ้ากระทำความผิดต่ออีกก็รับโทษตามมาตรานั้นๆ แล้วสมคบก็ยังสามารถ
จะใช้เป็นมาตรการในการสาวไปถึงบุคคลที่อยู่เบื้องหลัง เพราะว่าถ้าได้ข้อมูลเรื่องการติดต่อกันไม่ว่า
จะเป็นการโทรศัพท์ การติดต่อที่ซ่อนเร้นในรูปแบบอื่น ถ้ามาตรการสมคบแสดงให้เห็นได้ก็สามารถ
จะสืบไปถึงคนนั้นได้ มาตรการพิเศษมาตรการที่ ๓ ที่แตกต่างไปจากกฎหมายอื่นก็คือ มาตรการริบ
ทรัพย์สินทางแพ่งหรือที่เรียกว่า Civil Forfeiture มาตรการนี้เราเอามาจาก Common Law ของ
อังกฤษในเรื่องของ In Rem เพราะปกติแล้วการริบทรัพย์สินทางแพ่งนั้นจะเป็นมาตรการที่ดำเนินการ
กับตัวทรัพย์ที่เราเรียกว่า In Rem ในขณะที่มาตรการที่ดำเนินการกับตัวบุคคลนี้ก็คือ In Personam
ซึ่งเป็นการดำเนินการกับตัวบุคคล มาตรการทั้ง ๒ นี้จะเป็นคนละส่วนกัน เพราะมาตรการริบทรัพย์สิน
ทางแพ่งนั้นไม่จำเป็นต้องอาศัยการพิสูจน์ให้เห็นชัดเจนว่าจำเลยผิดจริงเหมือนกับมาตรการของกฎหมาย
อาญาธรรมดา เพียงแต่ถ้าเข้าเหตุอันสมควรก็สามารถที่จะดำเนินการได้แล้ว เนื่องจากเรามีข้อจำกัด
ในเรื่องของการพิสูจน์ให้เห็นเด่นชัดว่าผิดจริงเราจึงใช้มาตรการริบทรัพย์สินทางแพ่ง เพราะฉะนั้นในส่วน
ของเหตุอันควรสงสัยที่เอามาเป็นจุดเริ่มต้นก็อาจจะมาจากข้อเท็จจริง หรืออาจจะมาจากคำรับสารภาพ
บางส่วนของเจ้าของทรัพย์สินหรือผู้ครอบครองทรัพย์สินหรือแม้แต่คำให้การก็อาจจะเป็นส่วนหนึ่ง
ที่สามารถดำเนินการได้เพราะว่า คดีป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินที่สามารถจะดำเนินการได้
๒ มาตรการพร้อมกัน คือ ทางอาญาก็ดำเนินการไป ทางแพ่งก็ดำเนินการไปและทั้ง ๒ ทางก็จะ
เข้ามาหากองทรัพย์สินของผู้กระทำผิด แต่ในทางปฏิบัติแล้วพบว่าการริบทรัพย์สินทางแพ่งนั้นจะเร็วกว่า
มาตรการริบทรัพย์สินทางอาญา เพราะริบทรัพย์สินทางอาญานั้นต้องพิสูจน์ความผิดจนสิ้นสงสัย
ในกรณีนี้ถ้าเกิดมีเหตุขัดข้องแบบนี้คือ มีกฎหมายสองฉบับบังคับใช้ต่อทรัพย์สินเดียวกัน ซึ่งก็จะมี
มาตรา ๕๘ ของพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๕๒ บัญญัติไว้เลยว่า
ไม่ว่าจะใช้กฎหมายโดยก่อนถ้าเกิดใช้กฎหมายฟอกเงินแล้วจะเป็นประโยชน์กับราชการมากกว่าก็อาจใช้

กฎหมายฟอกเงินได้ เพราะปัญหานี้เกิดขึ้นในเรื่องของกฎหมายปราบปรามยาเสพติดซึ่งระยะหลังพบว่า ภายหลังจากที่สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดเข้าดำเนินการสำนักงานป้องกันและปราบปราม การฟอกเงินก็จะเข้าดำเนินการ เพราะฉะนั้นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับยาเสพติดคงเดียวที่จะถูกดำเนินการทั้ง ๒ หน่วยงาน แต่กฎหมายยาเสพติดนั้นเป็นกฎหมายอาญา เพราะเป็นกฎหมายที่มีโทษทางอาญาก็มี การประสานงานกันในแง่ที่ว่ากฎหมายที่ใช้ในการปราบปรามยาเสพติดที่ใช้อยู่ก็คือ พระราชบัญญัติ มาตรการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๓๔ แต่ว่าการริบทรัพย์สินตาม พระราชบัญญัตินี้ได้นั้น ต้องพิสูจน์ความผิดก่อน ส่วนกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ซึ่งระบุนความผิดยาเสพติดไว้ในความผิดมูลฐานที่ ๑ ของมาตรา ๓ นี้ไม่ต้องพิสูจน์ความผิด แต่ให้ เจ้าของผู้ครอบครองทรัพย์สินเป็นผู้พิสูจน์ ถ้าเข้าเหตุอันควรสงสัย และถ้าพิสูจน์ได้สิ้นสงสัยทรัพย์สินนั้น ก็คืนไป แต่ถ้าพิสูจน์ไม่ได้ก็ไม่มี ความผิด แต่ว่าทรัพย์สินนั้นจะถูกริบให้ตกเป็นของแผ่นดินทั้งหมดแล้ว ก็จะสามารถจะสาวไปถึงทรัพย์สินอื่นที่มีการเกี่ยวข้องได้ด้วยเช่น โอนไปซื้อบ้าน ซื้อรถ หรือเข้าไปในตลาดหุ้น เพราะฉะนั้นถ้ามีกฎหมายเข้ามาใช้พร้อมกันก็มีข้อตกลงระหว่างสำนักงาน ป.ป.ส. และสำนักงาน ปปง. ตกลงว่า ถ้ามีข้อมูลชัดเจนที่จะดำเนินคดีตามพระราชบัญญัติมาตรการฯ ได้ให้เอากฎหมายป้องกัน และปราบปรามยาเสพติดดำเนินการไปก่อน แต่ถ้าคดีไหนยังคลุมเครือผู้กระทำความผิดหลบหนีแต่ทรัพย์สิน ยังมีอยู่ สามารถสืบได้และมีการโอนทรัพย์สินนั้นไปยังบุคคลที่อยู่ใกล้ชิด ก็จะใช้พระราชบัญญัติป้องกัน และปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๕๒ ดำเนินการเลย

สำหรับในส่วนของการดำเนินการในหมวดที่ ๖ ตั้งแต่มาตรา ๔๘ ถึงมาตรา ๕๕ นั้นเป็นการ ดำเนินการในส่วนของการริบทรัพย์สินทางแพ่งทั้งหมด ซึ่งการริบทรัพย์สินทางแพ่งนั้นไม่ใช่เป็นเรื่อง ของการที่ต้องมีนิติกรรมทางแพ่งระหว่างผู้ริบทรัพย์สินกับผู้ถูกริบทรัพย์สิน แต่เป็นเรื่องที่รัฐจะใช้อำนาจ ต่อบุคคล แต่ว่ามาตรการที่ใช้อำนาจดังกล่าวนี้เป็นมาตรการที่ดำเนินการกับทรัพย์สินในลักษณะ ริบทรัพย์สินทางแพ่ง เพราะฉะนั้นการจะต้องมีนิติกรรมเกิดขึ้นก่อนมีหนี้มีความผูกพันนี้มันคงเป็นคนละเรื่อง ส่วนที่บอกว่าในเรื่องของหมวด ๖ นั้นจะขัดต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ พบว่าในหมวด ๖ มีข้อจำกัด ที่เข้าไปกระทบต่อทรัพย์สินของบุคคลอื่นหลายมาตรา เช่น มาตรา ๔๘ ให้คณะกรรมการธุรกรรม หรือเลขาธิการมีอำนาจยึดอายัดทรัพย์สินไว้ชั่วคราวไม่เกิน ๕๐ วัน หากมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่ามีการโอน จำหน่าย ยักย้าย ปกปิด ซ่อนเร้นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ส่วนมาตรา ๕๑ นั้นให้อำนาจศาล มีคำสั่งริบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องการกระทำความผิด ถ้าศาลเชื่อว่าเกี่ยวข้องและคำร้องของเจ้าของทรัพย์สิน ที่ได้แย้งนั้นฟังไม่ขึ้น ส่วนมาตรา ๕๕ ให้อำนาจศาลในการสั่งยึดอายัดทรัพย์สินไว้ชั่วคราวหากมีเหตุ อันควรเชื่อว่าจะมีการโอน จำหน่าย ยักย้ายไปเสีย ซึ่งทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดตามมาตรา

เหล่านี้อาจจะไปกระทบถึงสิทธิของบุคคลด้วย แต่อย่างไรก็ตามข้อจำกัดดังกล่าวนี้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๕๒ ไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เพราะได้มีการตราขึ้นโดย พ.ศ. ๒๕๕๒ ไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เพราะได้มีการตราขึ้นโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๓๕ วรรคสอง มาตรา ๓๗ วรรคสอง มาตรา ๔๘ วรรคหนึ่ง และมาตรา ๕๐ วรรคสอง ซึ่งเป็นข้อยกเว้นของรัฐธรรมนูญในส่วนที่ให้อำนาจกระทำได้อยู่แล้ว

ประเด็นอีกประเด็นหนึ่งคือ การนำเอากฎหมายดังกล่าวไปใช้ในส่วนของการริบทรัพย์สินทางแพ่งก่อนที่จะมีพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๕๒ ใช้บังคับ เป็นการใช้กฎหมายอาญาย้อนหลังไปลงโทษผู้กระทำผิดเป็นผลร้ายหรือไม่ ก็เห็นว่าโทษเกี่ยวกับการฟอกเงินย้อนหลังไม่ได้เลย เพราะขัดกับหลักของกฎหมายอาญาที่เป็นหลักสากลคือ กฎหมายอาญาจะไม่ย้อนหลังไปเป็นผลร้ายต่อผู้กระทำผิด แต่ในส่วนของการริบทรัพย์สินทางแพ่งไม่ใช่โทษแต่เป็นมาตรการกฎหมายที่สามารถจะสาวไปถึงการโอนก็ครั้งก็ได้ ถ้าการโอนครั้งแรกๆ เกิดขึ้นก่อนที่จะมีการใช้กฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน แนวความเห็นของศาลยุติธรรมที่ผ่านมาก็บอกว่าถ้ามันสาวได้ถึงขนาดนั้น มันไม่ใช่เป็นการใช้กฎหมายย้อนหลัง เพราะมันเป็นเรื่องของมาตรการริบทรัพย์สินทางแพ่ง ในขณะที่ประเทศอื่นเขามีความผิดมูลฐานที่สามารถจะใช้กฎหมายนี้ได้อย่างมาเลเชียซึ่งเป็นประเทศที่ใกล้ชิดกับเรามากที่สุดมีความผิดมูลฐานถึง ๑๘๔ ความผิดมูลฐาน สหรัฐอเมริกามี ๒๓๐ กว่าความผิดมูลฐาน ของประเทศไทยมีแค่ ๗ ความผิดมูลฐาน ซึ่งขณะนี้สำนักงาน ปปง. ขอเพิ่มเติมเป็นความผิดมูลฐานที่ ๘ ในเรื่องการก่อการร้าย

ในส่วนของหมวด ๖ ที่บอกว่าเป็นการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินหรือไม่

ในเรื่องของการไปแก้กฎหมายขัดต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๒๓๕ คือให้ศาลแพ่งมีอำนาจพิจารณาคดีอาญาจริง ๆ แล้วในการดำเนินคดีป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินเราแยกเป็น ๒ ส่วนอยู่แล้ว ในส่วนของคดีอาญานี้ก็เริ่มต้นที่ตำรวจมาดำเนินการ ส่วนริบทรัพย์สินทางแพ่งนั้นมาตรการพิเศษก็คือ เลขานุการ ปปง. จะยื่นให้กับพนักงานอัยการและพนักงานอัยการก็จะยื่นคำร้องต่อศาลแพ่งให้ศาลแพ่งดำเนินการ เพราะฉะนั้นไม่ใช่เป็นการนำเอาคดีแพ่งไปหรือมาตรการทางอาญาไปใช้ในศาลแพ่งเพราะได้มีการแยกส่วนในการดำเนินคดีกันหมดแล้วทั้ง ๒ ส่วน

ผู้แทนสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พันตำรวจเอก พีรพันธุ์ เปรมภูติ เลขานุการ ปปง. ชี้แจงด้วยวาจาสาระสำคัญว่า

มาตรการทางกฎหมายในการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สิน ในหมวด ๖ แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๕๒ ตั้งแต่มาตรา ๔๘ ถึงมาตรา ๕๕ เป็นมาตรการ

ยึดทรัพย์สินทางแพ่ง (Civil forfeiture measure) โดยแท้ คือมิได้เกี่ยวข้องกับการดำเนินการใดกับบุคคลแต่ประการใด ทั้งยังไม่มีกำหนดโทษไว้ในหมวด ๖ นี้แต่อย่างใด สำหรับมาตรการในการดำเนินการกับตัวทรัพย์สินนั้น มีกรอบของกฎหมายที่เน้นที่ “ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด” เท่านั้น หากเป็นทรัพย์สินที่มีได้เกี่ยวกับการกระทำความผิดแล้ว สิทธิของบุคคลในทรัพย์สินย่อมได้รับความคุ้มครอง คือไม่อาจดำเนินการได้ แต่ถ้าเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดแล้วก็สามารถดำเนินการตามความในหมวด ๖ แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๕๒ ได้ เพราะรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ อนุญาตให้ดำเนินการกับตัวทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดได้ ดังปรากฏตามความในหมวด ๖ แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๕๒ ทั้งยังมีขั้นตอนกระบวนการที่ชัดเจนตามลำดับ ตั้งแต่การตรวจสอบทรัพย์สินในเบื้องต้นโดยการรวบรวมพยานหลักฐาน (มาตรา ๔๘) เมื่อปรากฏหลักฐานเป็นที่เชื่อได้ว่าเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ดุลพินิจในการสั่งให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดินคือศาลแพ่ง (มาตรา ๔๙) ซึ่งเป็นศาลสถิตยยุติธรรม จึงเป็นที่ประจักษ์ว่าบทบัญญัติในหมวด ๖ แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๕๒ มิได้เป็นการบัญญัติกฎหมายให้มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยธรรมนูญศาลหรือวิธีพิจารณาเพื่อใช้แก่คดีใดคดีหนึ่งโดยเฉพาะแต่อย่างใด ดังเห็นได้จากบทบัญญัติมาตรา ๕๙ แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๕๒ บัญญัติว่า “การดำเนินการทางศาลตามหมวดนี้ให้ยื่นต่อศาลแพ่งและให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม”

การดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ตามความในหมวด ๖ แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๕๒ เป็นมาตรการยึดทรัพย์สินทางแพ่ง ซึ่งกล่าวอธิบายขั้นตอนได้ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ ๑ เมื่อมีการกระทำความผิดมูลฐานใดตามนัยมาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๕๒ ซึ่งปัจจุบันมี ๘ ความผิดมูลฐานได้แก่

(๑) ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด หรือกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

(๒) ความผิดเกี่ยวกับเพศตามประมวลกฎหมายอาญา เฉพาะที่เกี่ยวกับการเป็นธุระจัดหา ล่อไป หรือพาไปเพื่อการอนาจารหญิงและเด็ก เพื่อสนองความใคร่ของผู้อื่นและความผิดฐานพรากเด็กและผู้เยาว์ ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก หรือความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณีเฉพาะที่เกี่ยวกับการเป็นธุระจัดหา ล่อไป

หรือชักพาไปเพื่อให้บุคคลนั้นกระทำการค้าประเวณี หรือความผิดเกี่ยวกับการเป็นเจ้าของกิจการการค้าประเวณี ผู้ดูแลหรือผู้จัดการกิจการค้าประเวณี หรือสถานการค้าประเวณี หรือเป็นผู้ควบคุมผู้กระทำการค้าประเวณีในสถานการค้าประเวณี

(๓) ความผิดเกี่ยวกับการฉ้อโกงประชาชนตามประมวลกฎหมายอาญาหรือความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน

(๔) ความผิดเกี่ยวกับการยักยอกหรือฉ้อโกงหรือประทุษร้ายต่อทรัพย์สินหรือกระทำโดยทุจริตตามกฎหมายว่าด้วยการธนาคารพาณิชย์ กฎหมายว่าด้วยการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ หรือกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ซึ่งกระทำโดยกรรมการผู้จัดการ หรือบุคคลใด ซึ่งรับผิดชอบหรือมีประโยชน์เกี่ยวข้องในการดำเนินงานของสถาบันการเงินนั้น

(๕) ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรมตามประมวลกฎหมายอาญา ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยความผิดของพนักงานในองค์การหรือหน่วยงานของรัฐ หรือความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือทุจริตต่อหน้าที่ตามกฎหมายอื่น

(๖) ความผิดเกี่ยวกับการกรรโชก หรือรีดเอาทรัพย์สินที่กระทำโดยอ้างอำนาจอั้งยี่ หรือช่องโง่ตามประมวลกฎหมายอาญา

(๗) ความผิดเกี่ยวกับการลักลอบหนีศุลกากรตามกฎหมายว่าด้วยศุลกากร

เมื่อพนักงานสอบสวน หรือเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องได้รายงานให้สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินทราบ ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการประสานงานในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๔๒ และ พ.ศ. ๒๕๔๔ แล้ว สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินจะมอบหมายพนักงานเจ้าหน้าที่ให้ประสานในรายละเอียดกับพนักงานสอบสวน เมื่อปรากฏว่ามีการกระทำความผิดมูลฐานและมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่ามีทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดตามนิยามในมาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๔๒ ซึ่งบัญญัติว่า “ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด” หมายความว่า

(๑) เงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำซึ่งเป็นความผิดมูลฐานหรือจากการสนับสนุนหรือช่วยเหลือการกระทำซึ่งเป็นความผิดมูลฐาน

(๒) เงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการจำหน่าย จ่าย โอนด้วยประการใดๆ ซึ่งเงินหรือทรัพย์สินตาม (๑) หรือ

(๓) ดอกผลของเงินหรือทรัพย์สินตาม (๑) หรือ (๒)

ทั้งนี้ไม่ว่าทรัพย์สินตาม (๑) (๒) หรือ (๓) จะมีการจำหน่าย จ่าย โอนหรือเปลี่ยนสภาพไปกี่ครั้งและไม่ว่าจะอยู่ในความครอบครองของบุคคลใด โอนไปเป็นของบุคคลใด หรือปรากฏหลักฐานทางทะเบียนว่าเป็นของบุคคลใด”

สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน โดยเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน จะออกคำสั่งเป็นหนังสือมอบหมายพนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจสอบทรัพย์สินของบุคคลที่เป็นผู้ถูกกล่าวหาในการกระทำความผิด เพื่อทำการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานโดยมี ๕ ขั้นตอนที่สรุปได้ดังนี้

(๑) การสืบสวน เพื่อพิสูจน์ว่ามีการกระทำความผิดมูลฐาน

(๒) การรวบรวมพยานหลักฐาน คือ วัตถุพยาน พยานเอกสาร เช่น หมายจับ บันทึกการจับกุม คำพิพากษา รายงานผลการตรวจพิสูจน์ของกลาง ฯลฯ

(๓) การสอบสวนพยานบุคคล ได้แก่ ประจักษ์ที่รู้เห็นเหตุการณ์ พยานแวดล้อมกรณี เป็นต้น

(๔) การตรวจสอบทรัพย์สินเบื้องต้น เช่น บ้านพัก ที่ทำงาน ยานพาหนะ กิจการหรือธุรกิจที่เกี่ยวข้องพร้อมเอกสารหลักฐานที่แสดงกรรมสิทธิ์ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ โฉนดที่ดิน ทะเบียนบ้าน คู่มือการจดทะเบียนยานพาหนะ การจดทะเบียนห้างหุ้นส่วนบริษัท ฯลฯ

(๕) การประชุมเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องเพื่อตรวจสอบพยานหลักฐานที่รวบรวมมา ซึ่งประกอบไปด้วย พนักงานสืบสวนสอบสวนฝ่ายตำรวจ เจ้าพนักงานฝ่ายปกครอง พนักงานเจ้าหน้าที่สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน โดยจะเชิญให้พนักงานอัยการผู้เกี่ยวข้อง ร่วมประชุมตรวจสอบพยานหลักฐาน เมื่อมีหลักฐานตามสมควรว่าบุคคลใดกระทำความผิดจึงยื่นคำร้องต่อศาลที่มีเขตอำนาจเพื่อขอรับความเห็นชอบในการออกหมายจับ (ตามนัยมาตรา ๒๓๗ แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐) และ/หรือหมายค้น เพื่อดำเนินการต่อไป

ขั้นตอนที่ ๒ เมื่อพนักงานสอบสวนพิจารณาว่า หากส่งมอบทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดให้ดำเนินการตามความในหมวด ๖ คือ ตามนัยมาตรา ๕๘ แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๕๒ แล้วจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อทางราชการมากกว่าทางพนักงานเจ้าหน้าที่ของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน จะนำเรื่องเสนอต่อคณะกรรมการธุรกรรมพิจารณาตามนัยมาตรา ๔๘ แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๕๒ ประกอบกฎกระทรวง ฉบับที่ ๘ (พ.ศ. ๒๕๕๓) ลงวันที่ ๑๑ กันยายน ๒๕๕๓ แล้วดำเนินการตามมติคณะกรรมการธุรกรรม ซึ่งมีอำนาจยึดทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดไว้ชั่วคราวไม่เกิน ๕๐ วัน

ขั้นตอนที่ ๓ พนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเป็นหนังสือ ต้องรวบรวมพยานหลักฐานโดยมิชักช้า ทั้งแจ้งคำสั่งการยึด/อายัดทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดให้กับเจ้าของ หรือผู้มีส่วนได้เสียเพื่อให้มาพบและแสดงหลักฐานว่าทรัพย์สินนั้นมีใช่ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด

ขั้นตอนที่ ๔ เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ สามารถรวบรวมพยานหลักฐานจนปรากฏหลักฐานเป็นที่เชื่อได้ว่าทรัพย์สินนั้น เป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ก็จะเสนอให้คณะกรรมการธุรกรรมพิจารณา ในกรณีที่คณะกรรมการธุรกรรมพิจารณาแล้วเห็นว่ากรณีที่น่าปรากฏหลักฐานเชื่อได้ว่าทรัพย์สินนั้นเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด จะมีมติให้ส่งเรื่องให้พนักงานอัยการพิจารณาเพื่อยื่นคำร้องขอให้ศาล (แพ่ง) มีคำสั่งให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดินโดยเร็ว ตามความในมาตรา ๔๕ แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๔๒

ขั้นตอนที่ ๕ เมื่อศาลแพ่งรับคำร้องจากพนักงานอัยการและทำการไต่สวนแล้วศาลแพ่งจะมีคำสั่งให้ยึดและ/หรืออายัดทรัพย์สินนั้นโดยให้เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินเป็นผู้ดูแลทรัพย์สินนั้น พร้อมกับนัดวันนั่งพิจารณาคดีโดยใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้โดยอนุโลม (ดูมาตรา ๔๕ มาตรา ๕๐ มาตรา ๕๕ แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๔๒) เมื่อความปรากฏแก่ศาลแพ่งว่า ทรัพย์สินนั้นเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดและคำร้องของผู้ซึ่งอ้างว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สินหรือผู้รับโอนทรัพย์สินฟังไม่ขึ้น ศาลแพ่งจะออกคำสั่งให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดิน (ดูมาตรา ๕๑ และ มาตรา ๕๒ แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๔๒)

ข้อ ๓ การดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินตามกฎหมายว่าด้วยป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

๓.๑ ประเทศไทย สำหรับประเทศไทยสืบเนื่องจากปัญหาเสพติดเป็นปัญหาที่ร้ายแรงและมีผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคมโดยรวมของประเทศ และได้ตระหนักถึงภัยร้ายแรงจากปัญหาดังกล่าว จึงมีนโยบายที่จะมีมาตรการทางกฎหมายเพื่อจัดการกับการฟอกเงินและโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในปี พ.ศ. ๒๕๓๑ องค์การสหประชาชาติได้ประกาศใช้อนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการลักลอบค้ายาเสพติดและวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท (United Nations Convention Against Illicit Traffic in Narcotics and Psychotropic Substances 1988) หรือที่รู้จักกันในชื่อย่อว่า อนุสัญญากรุงเวียนนา ๑๙๘๘ (Vienna Convention 1988) ซึ่งกำหนดให้ประเทศที่จะเข้าเป็นภาคีสมาชิกจะต้องมีมาตรการในการจัดการกับการค้ายาเสพติด ซึ่งรวมทั้งการบังคับให้มีกฎหมายเฉพาะกำหนดให้การฟอกเงินเป็นความผิดอาญาด้วย ทั้งนี้ เพื่อตัดวงจรประกอบอาชญากรรม ขจัดแรงจูงใจในการค้าหากำไรจากการกระทำผิดอีกต่อไป ดังนั้น

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (สำนักงาน ป.ป.ส.) ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักในการพิจารณาอนุญาตกรุงเวียนนา ๑๙๘๘ และมีภารกิจในการผลักดันให้ประเทศไทยเข้าเป็นภาคีสมาชิกของอนุสัญญาดังกล่าว ได้ข้อสรุปจากการพิจารณาของคณะอนุกรรมการที่ปรึกษากฎหมายของสำนักงาน ป.ป.ส. ซึ่งได้เชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ความเห็นด้วยว่า ประเทศไทยในขณะนั้นมีกฎหมายและมาตรการรองรับตามเจตนารมณ์ของอนุสัญญาเวียนนาได้แล้วแทบทุกข้อ เว้นแต่ในเรื่องการกำหนดการฟอกเงินให้เป็นความผิดอาญาซึ่งมีผู้แทนส่วนราชการและผู้ทรงคุณวุฒิต่างๆ ทำการยกร่างโดยได้มีการศึกษาวิเคราะห์กฎหมายเกี่ยวกับการฟอกเงินของประเทศต่างๆ เพื่อนำมาปรับใช้กับประเทศไทย โดยยึดถือตามกฎหมายแม่แบบของสหประชาชาติเกี่ยวกับการฟอกเงินที่ได้มาจากอาชญากรรมยาเสพติด (Model Law on Money Laundering Confiscation and International Cooperation in Relation to Drugs) และข้อแนะนำ ๔๐ ประการของ FATF เป็นหลัก ซึ่งร่างกฎหมายนี้ คณะรัฐมนตรีได้ให้ความเห็นชอบเสนอเข้าสู่รัฐสภา และได้ประกาศใช้เป็นพระราชบัญญัติในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ ๒๑ เมษายน ๒๕๕๒ และมีผลบังคับใช้ในวันที่ ๑๕ สิงหาคม ๒๕๕๒ เป็นต้นมา

เมื่อพิจารณาเหตุผลท้ายพระราชบัญญัติ ในการประกาศใช้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๕๒ ที่ระบุไว้ว่า เนื่องจากในปัจจุบันผู้ประกอบการซึ่งการกระทำความผิดกฎหมายบางประเภท ได้นำเงินหรือทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดนั้นมากระทำการในรูปแบบต่างๆ อันเป็นการฟอกเงิน เพื่อนำเงินหรือทรัพย์สินนั้นไปใช้เป็นประโยชน์ในการกระทำความผิดต่อไปได้อีก ทำให้ยากแก่การปราบปรามการกระทำความผิดกฎหมายเหล่านั้น และโดยที่กฎหมายที่มีอยู่ก็ไม่สามารถปราบปรามการฟอกเงินหรือดำเนินการกับเงินหรือทรัพย์สินนั้นได้เท่าที่ควร ดังนั้น เพื่อเป็นการตัดวงจรการประกอบอาชญากรรมดังกล่าว สมควรกำหนดมาตรการต่างๆ ให้สามารถดำเนินการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินได้อย่างมีประสิทธิภาพจึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้ ซึ่งจากเหตุผลท้ายพระราชบัญญัตินี้จะกระทำการ ๒ ประการใหญ่ๆ คือ

ประการแรก ดำเนินการกับบุคคลผู้กระทำความผิดฐานฟอกเงิน และ

ประการที่สอง ดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดที่กำหนดว่าเป็นความผิดมูลฐาน ซึ่งถือว่าเป็นทรัพย์สินที่มีค่าหนี บุคคลใดก็ตามไม่สามารถจะถือกรรมสิทธิ์ไว้ได้ ซึ่งสอดคล้องกับหลักสากล

เมื่อพิจารณาจากคำปรารภหรืออารัมภบท ในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๕๒ ได้กล่าวไว้ว่า พระราชบัญญัตินี้มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและ

เสรีภาพของบุคคลซึ่งมาตรา ๒๕ ประกอบกับมาตรา ๓๕ มาตรา ๓๗ มาตรา ๔๘ และมาตรา ๕๐ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ซึ่งฝ่ายนิติบัญญัติพิจารณาแล้วว่ารัฐธรรมนูญได้กำหนดให้กระทำได้ ดังนั้นผู้คัดค้านจึงน่าจะใช้สิทธิโดยไม่สุจริต ซึ่งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้บัญญัติไว้ชัดแจ้งแล้วตามมาตรา ๕ ซึ่งบัญญัติว่า “ในการใช้สิทธิแห่งตนก็ดี ในการชำระหนี้ก็ดี บุคคลทุกคนต้องกระทำโดยสุจริต” และพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๕๒ มาตรา ๕๕ ได้บัญญัติให้ผู้ที่ใช้สิทธิทางศาลในเรื่องนี้ให้ดำเนินการทางศาลแพ่งมิใช่ให้ดำเนินการส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย

จึงเป็นที่ประจักษ์ว่า พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๕๒ เป็นมาตรการทางกฎหมายที่ทันสมัย ที่บรรจุมาตรการยึดทรัพย์ทางแพ่ง คือเป็นการดำเนินการกับตัวทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด มิได้เป็นการดำเนินคดีกับบุคคล จึงพ้นข้อสงสัยเรื่องการดำเนินคดีกับบุคคลในทางอาญา จึงนำคำพิพากษาฎีกาลบนี้เทียบเคียงได้กับเรื่องที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาอยู่ในขณะนี้ ทั้งนี้เนื่องจากกฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดในประเทศไทยมีมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๓๒ ตลอดมาจนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง มาตรา ๕๘ ได้บัญญัติไว้ว่า “ในกรณีที่ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดใด เป็นทรัพย์สินที่สามารถดำเนินการตามกฎหมายอื่นได้อยู่แล้ว แต่ยังไม่มีการดำเนินการกับทรัพย์สินนั้นตามกฎหมายดังกล่าว หรือดำเนินการตามกฎหมายดังกล่าวแล้วแต่ไม่เป็นผลหรือการดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้จะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ทางราชการมากกว่า ก็ให้ดำเนินการกับทรัพย์สินนั้นต่อไปตามพระราชบัญญัตินี้” ดังนั้น ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด แม้ได้มาก่อนที่พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๕๒ ใช้บังคับ แต่หากทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดนั้นยังคงมีอยู่ในวันที่พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๕๒ ใช้บังคับ กรณีจึงเป็นการดำเนินการกับตัวทรัพย์สินที่มีอยู่ในขณะที่มีพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๕๒ จึงใช้บังคับได้ กรณีจึงมิใช่เป็นการใช้กฎหมายย้อนหลังแต่อย่างใด

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาและลงมติวินิจฉัยว่า ปัญหาทั้ง ๓ ข้อดังกล่าวข้างต้นไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๓๒ มาตรา ๒๕ มาตรา ๔๘ และมาตรา ๒๓๕ โดยเสียงเอกฉันท์

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญผู้ลงมติวินิจฉัยมีรายชื่อดังต่อไปนี้

๑. นายกระมล ทองธรรมชาติ
๒. นายจิระ บุญพจนสุนทร
๓. นายจุมพล ณ สงขลา
๔. นายปรีชา เฉลิมวณิชย์
๕. นายพันธ์ จันทรปาน
๖. นายมงคล สระภูณ
๗. นายมานิต วิทยาเต็ม
๘. นายศักดิ์ เตชะชาญ
๙. นายสุจิต บุญบงการ
๑๐. นายสุธี สุทธิสมบุรณ์
๑๑. พลตำรวจเอก สุวรรณ สุวรรณเวช
๑๒. นายสุวิทย์ ธีรพงษ์
๑๓. นางสาวนีย์ อัสวโรจน์
๑๔. นายอมร รักษาสัตย์
๑๕. นายอุระ หวังอ้อมกลาง

จึงทำคำวินิจฉัยส่วนตนดังต่อไปนี้

ปัญหาข้อ ๑ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๓๒ บัญญัติว่า บุคคลจะไม่ต้องรับโทษอาญา เว้นแต่จะได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่กำหนดไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำความผิดมิได้

บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญมาตรานี้ ได้บัญญัติขึ้นเพื่อยืนยันหลักการการใช้กฎหมายอาญาตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒ ที่บัญญัติว่า บุคคลจักต้องรับโทษในทางอาญา ต่อเมื่อได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในขณะกระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดนั้นต้องเป็นโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย ซึ่งเป็นกฎหมายที่บัญญัติขึ้นใช้บังคับก่อนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบัน

บทบัญญัติในมาตรา ๓๒ ดังกล่าว ได้บัญญัติไว้ในหมวด ๓ ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย เพื่อกคุ้มครองและรับรองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่าได้กระทำผิดอาญา โดย

ได้บัญญัติถึง “การกระทำที่เป็นความผิดอาญา” และ “โทษที่จะลง” แก่ผู้กระทำความผิดอาญาตามนัยที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒ ดังกล่าว

การกระทำที่เป็นความผิดอาญาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๓๒ และประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒ นั้น ท่านศาสตราจารย์หยุด แสงอุทัย ได้อธิบายไว้ในกฎหมายอาญา ภาค ๑ ฉบับพิมพ์ครั้งที่ ๑๗ แก้ไขเพิ่มเติม ดร.ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ บรรณาธิการ มีข้อความดังนี้

เพื่อที่จะทราบว่า การกระทำใดเป็นความผิดอาญาหรือไม่ เราจะต้องพิจารณาดังต่อไปนี้

๑. จะต้องได้มีการกระทำ ตามความหมายของกฎหมาย
๒. ในกรณีที่กฎหมายกำหนดว่า การกระทำจะเป็นความผิดสำเร็จต้องเกิดผลจากการกระทำนั้น ๆ ก็ต้องมีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล

๓. การกระทำนั้นเท่าที่แสดงออกภายนอก มีกฎหมายบัญญัติว่าเป็นความผิด

๔. ผู้กระทำได้กระทำโดยเจตนาหรือประมาท

ตามประมวลกฎหมายอาญาความผิดอาญามี ๒ ประเภท คือ

๑. ความผิดที่ห้ามมิให้บุคคลกระทำ กล่าวคือถ้าบุคคลกระทำการนั้น ๆ อันเป็นการผิดข้อห้ามจะต้องรับโทษ เช่น การฆ่าคนตายข่มมีโทษถึงประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิต หรือจำคุกตั้งแต่ ๑๕ ปีถึง ๒๐ ปีตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๘๘ เป็นต้น โดยปกติจะเห็นได้ว่า ความผิดส่วนมากของประมวลกฎหมายอาญานั้น เป็นความผิดที่ห้ามมิให้บุคคลกระทำ ทั้งนี้เพราะตามรัฐธรรมนูญ บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพบริบูรณ์ที่จะกระทำการใด ๆ ได้ทุกอย่างภายใต้บังคับแห่งกฎหมาย คือเว้นแต่จะมีกฎหมายห้ามมิให้กระทำเช่นนั้น เช่น เราจะพูดอะไรก็พูดได้ แต่เราจะพูดให้เป็นการหมิ่นประมาทผู้อื่นไม่ได้ เพราะมาตรา ๓๒๖ แห่งประมวลกฎหมายอาญาห้ามไว้ ถ้าเราขึ้นพูดหมิ่นประมาทก็มีความผิดตามมาตรา ๓๒๖ ดังกล่าวแล้ว โดยเหตุนี้ถ้าเราจะทราบว่าการกระทำอันใดเป็นการผิดต่อกฎหมายหรือไม่ เราก็เพียงแค่ดูว่ามีกฎหมายที่เป็นลายลักษณ์อักษร คือประมวลกฎหมายอาญาหรือพระราชบัญญัติอื่น ซึ่งบัญญัติถึงความผิดและโทษว่าห้ามมิให้เรากระทำการนั้น ๆ และได้กำหนดโทษไว้หรือไม่ ถ้าไม่มีกฎหมายบัญญัติห้ามมิให้เราทำและกำหนดโทษสำหรับการฝ่าฝืนข้อห้ามนั้นไว้แล้ว ก็เป็นเสรีภาพที่เราจะกระทำได้

ความผิดที่กฎหมายบัญญัติห้ามมิให้บุคคลกระทำนี้ ความสำคัญอยู่ที่ “การกระทำ” เพราะถ้าไม่มีการกระทำแล้ว ความผิดที่ห้ามมิให้กระทำก็จะเกิดขึ้นไม่ได้เลย ความหมายของคำว่า “กระทำ” นี้ มาตรา ๕๕ วรรคท้ายบัญญัติว่า “การกระทำให้หมายความรวมถึงการให้เกิดผลอันหนึ่งอันใดขึ้นโดย

งดเว้นการที่จักต้องกระทำเพื่อป้องกันผลนั้นด้วย” ซึ่งแสดงว่า การกระทำตามความหมายของประมวลกฎหมายอาญามี ๒ อย่างดังจะได้กล่าวเป็นรายละเอียดต่อไปในหมวดที่ ๒

๒. ความผิดประเภท ๒ มีลักษณะเป็นข้อยกเว้น กล่าวคือในกรณียกเว้นบางกรณีแทนที่กฎหมายจะห้ามมิให้เรากระทำ กฎหมายกลับมายังบังคับให้เรากระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งเรางดเว้นเสียก็มีโทษ ทั้งนี้หมายความว่า การที่เราไม่กระทำตามที่กฎหมายบังคับให้เรากระทำนั้น กฎหมายได้บัญญัติเป็นความผิดและเอาโทษแก่เรา ซึ่งมีตัวอย่างดังนี้

มาตรา ๓๖๗ ผู้ใดเมื่อเจ้าพนักงานถามชื่อหรือที่อยู่เพื่อปฏิบัติการตามกฎหมายไม่ยอมบอกหรือแกล้งบอกชื่อหรือที่อยู่อันเป็นเท็จ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งร้อยบาท

มาตรา ๓๖๘ ผู้ใดทราบคำสั่งของเจ้าพนักงานซึ่งสั่งการตามอำนาจที่มีกฎหมายให้ไว้ ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งนั้นโดยไม่มีเหตุหรือข้อแก้ตัวอันสมควร ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสิบวัน หรือปรับไม่เกินห้าร้อยบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าการสั่งเช่นว่านั้น เป็นคำสั่งให้ช่วยทำกิจการในหน้าที่ของเจ้าพนักงาน ซึ่งกฎหมายกำหนดให้สั่งให้ช่วยได้ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

และมาตรา ๓๗๔ มาตรา ๓๘๓ เป็นต้น

ความผิดที่ห้ามมิให้บุคคลกระทำ เช่น ห้ามฆ่าคน นี้ บุคคลอาจกระทำได้ ๒ ประการ กล่าวคือ

ก. กระทำโดยตรง

ข. การให้เกิดผลอันหนึ่งอันใดขึ้น โดยงดเว้นการที่จักต้องกระทำเพื่อป้องกันผลนั้น (ดูมาตรา ๕๕ วรรคสุดท้าย)

๑. เรื่องการกระทำโดยตรง

การกระทำโดยตรงได้แก่การเคลื่อนไหวร่างกาย เช่น นาย ก จะฆ่านาย ข นาย ก ก็เอามีดแทงนาย ข ตาย หรือนาย ก จะลักทรัพย์ของนาย ข นาย ก ก็เอาทรัพย์ของนาย ข ไปโดยทุจริต ในทางความรู้สึกของเราจะเห็นว่า การกระทำดังกล่าวแม้จะเป็นการกระทำรวดเร็ว แต่ในทางกฎหมายได้แยกออกเป็น ๓ วาระ คือ

๑. ต้องมีความคิดที่จะกระทำ คือคิดว่าจะกระทำการนั้นๆ หรือไม่

๒. ต้องมีการตกลงใจที่จะกระทำตามที่ได้คิดที่จะกระทำไว้

๓. ต้องได้กระทำไป คือเคลื่อนไหวร่างกายตามที่ตกลงใจนั้น

การที่กฎหมายแยกการกระทำออกเป็น ๓ วาระนี้สำคัญมาก เพราะถ้าปรากฏว่าองค์ประกอบข้อใดข้อหนึ่งใน ๓ ข้อ คือ (๑) คิด (๒) ตกลงใจ และ (๓) กระทำตามที่ตกลงใจ ขาดไปข้อใดข้อหนึ่ง กฎหมายก็ถือว่าไม่เป็น “การกระทำ” เมื่อไม่เป็นการกระทำในสายตาของกฎหมายแล้ว ก็ผิดกฎหมายอาญาไม่ได้เลย ไม่ต้องพิจารณาหลักเกณฑ์ข้ออื่นอีกต่อไป

การกระทำทางตรงกับการกระทำโดยทางอ้อม ความผิดที่กฎหมายห้ามมิให้กระทำ เช่น ห้ามฆ่าคนนั้น ผู้กระทำอาจกระทำได้ ๒ ประการ คือ

๑. การกระทำความผิดเอง คือผู้กระทำได้กระทำการนั้นโดยตนเอง เช่น ก จะฆ่า ข จึงเอามีดแทง ข ตาย ดังนี้เรียกว่า ก กระทำความผิดโดยตนเอง

๒. การกระทำความผิดโดยทางอ้อม ซึ่งหมายความว่าผู้กระทำความผิดมิได้กระทำการด้วยตนเอง แต่ได้ใช้บุคคลที่ไม่มีความรับผิดชอบในทางอาญาในฐานะเป็นผู้กระทำโดยเจตนาเป็นเครื่องมือกระทำความผิด (การใช้สัตว์ให้กระทำความผิด เช่น ยุสซุซให้กัดคน ถือว่าเป็นการกระทำความผิดโดยตรง เพราะไม่ใช่เป็นการใช้บุคคล แต่เป็นการใช้สัตว์เป็นเครื่องมือในการกระทำความผิด ซึ่งมีสภาพไม่ผิดอะไรกับใช้วัตถุที่ไม่มีชีวิต เช่น ใช้ไม้เท้าเป็นเครื่องมือในการตีศีรษะคน)

คำว่า “ใช้” เป็นเครื่องมือกระทำความผิด ในที่นี้ไม่ได้หมายถึงความผิดต้องบรรลุผลสำเร็จเท่านั้น แต่หมายถึงผู้กระทำ ๆ ไปเพียงขั้นพยายามหรือขั้นเตรียมการที่กฎหมายบัญญัติเป็นความผิดด้วย

ส่วนในกรณีที่บุคคลซึ่งไม่มีความรับผิดชอบในทางอาญาในฐานะผู้กระทำโดยเจตนาให้กระทำความผิด และถือว่าเป็นการกระทำความผิดโดยทางอ้อมนั้นมีตัวอย่างดังนี้

ก. ใช้เด็กอายุไม่เกิน ๗ ปีกระทำความผิด (ดูมาตรา ๗๓) เช่น ใช้เด็กอายุไม่เกิน ๗ ปีแทงคนนอนหลับตาย เป็นต้น

ข. ใช้บุคคลกระทำความผิด ในขณะที่บุคคลนั้นไม่สามารถรู้ผิดชอบหรือไม่สามารถบังคับตนเองได้ เพราะมีจิตบกพร่อง โรคจิต หรือจิตฟั่นเฟือน (ดูมาตรา ๖๕) ให้กระทำความผิดอาญา แต่ถ้าบุคคลนั้นยังสามารถรู้ผิดชอบอยู่บ้าง หรือยังสามารถบังคับตนเองได้บ้าง ก็ไม่ใช่กรณีกระทำความผิดโดยทางอ้อม แต่เป็นกรณีผู้ใช้ให้กระทำความผิดตามมาตรา ๘๔

ค. การใช้บุคคลโดยทำให้บุคคลนั้นสำคัญผิดในข้อเท็จจริง และโดยเหตุนี้บุคคลนั้นจึงไม่เจตนากระทำความผิด เช่น นายแพทย์อยากวางยาพิษคนไข้ซึ่งโกรธเคืองกันมาแต่ก่อน จึงเอายาพิษไปให้นางพยาบาล โดยหลอกว่าเป็นยาบำรุงกำลังขอให้นางพยาบาลเอาไปให้คนไข้กิน นางพยาบาลหลงเชื่อจึงนำยาพิษนั้นไปให้กิน คนไข้กินยาพิษดังกล่าวและถึงแก่ความตาย ต้องถือว่านายแพทย์ได้กระทำความผิดฐานฆ่าคนตาย ซึ่งเป็นการกระทำความผิดโดยทางอ้อม กล่าวคือได้ใช้นางพยาบาลซึ่งสำคัญผิด

ในข้อเท็จจริงและโดยเหตุนี้จึงไม่มีเจตนาจะฆ่าคนตาย เป็นเครื่องมือในการฆ่าคนตาย โดยหลอกให้นางพยาบาลสำคัญผิด

กรณีการกระทำความผิดโดยทางอ้อมยังมีอีกมากกว่านี้ แต่จะไม่ขอกล่าวถึง

๒. เรื่องการให้ผลอันหนึ่งอันใดเกิดขึ้น โดยงดเว้นการที่จักต้องกระทำเพื่อป้องกันผลนั้น
(ดูมาตรา ๕๕ วรรคท้าย)

ถ้อยคำของประมวลกฎหมายอาญาดังกล่าวแล้วเข้าใจยากสักหน่อย ฉะนั้นเพื่อความเข้าใจจึงขอยกตัวอย่างมาอธิบายเสียก่อน เช่น มารดามีเจตนาจะฆ่าบุตรให้ตาย มารดาารู้ดีว่าถ้ามารดาเอามือบีบคอบุตรให้ตาย มารดาจะต้องมีโทษถึงประหารชีวิตฐานกระทำความผิดฐานฆ่าคนตาย แต่ถ้ามารดาไม่บีบคอบุตรให้ตาย แต่มารดาไม่ให้นมบุตรกินจนบุตรอดนมตาย ดังนี้เป็นปัญหาว่า จะถือว่ามารดาได้ฆ่าบุตรได้หรือไม่ เราจะเห็นว่าต้องถือว่ามารดาได้ฆ่าบุตรตาย ทั้งๆ ที่มารดาไม่ได้เคลื่อนไหวร่างกายอย่างไรเลยมารดาเป็นแต่หนึ่งเฉยๆ คือไม่ให้นมบุตรกินนมเท่านั้น ทั้งนี้เพราะมารดาให้ผลอันหนึ่งอันใดเกิดขึ้น โดยงดเว้นการที่ตนจักต้องกระทำคือการให้นมบุตรกินนม เพื่อป้องกันผล คือความตายของบุตรนั้น

ปัญหามีว่า เมื่อใดจะถือว่าเป็นการงดเว้นการจักต้องกระทำ เพราะเป็นไปไม่ได้ที่เรางดเว้นการกระทำอันใดอันหนึ่งแล้วเกิดผลขึ้น จะถือว่าเรากระทำให้เกิดผลนั้น เช่น มีคนตกน้ำ เราเห็นแล้วเราสามารถช่วยได้แต่ไม่ช่วย และคนตกน้ำถึงแก่ความตาย จะเอาผิดกับเราฐานฆ่าคนตายก็มากเกินไป เพราะเราไม่มีหน้าที่ที่จะต้องช่วย ถ้าการกระทำของเราจะเป็นความผิดก็เป็นความผิดอย่างมากตาม มาตรา ๓๗๕ ซึ่งบัญญัติว่า “ผู้ใดเห็นผู้อื่นตกอยู่ในภยันตรายแห่งชีวิตซึ่งตนอาจช่วยได้ โดยไม่ควรถกตัวอันตรายแก่ตนเองหรือผู้อื่น แต่ไม่ช่วยตามความจำเป็น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือนหรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ” ซึ่งมีโทษเล็กน้อยเท่านั้น แต่ตรงกันข้าม ถ้าคนที่ตกน้ำเป็นบุตรของเราเอง ซึ่งเรามีหน้าที่อุปการะเลี้ยงดูก็ดี หรือคนที่ตกน้ำเป็นเด็กซึ่งเราเป็นพี่เลี้ยงก็ดี จะเห็นได้ว่าเรามีหน้าที่ป้องกันบุตรของเราหรือเด็กที่เราเลี้ยงให้พ้นภยันตราย ซึ่งหมายความว่าเรามีหน้าที่ป้องกันผล คือ ความตายของเด็กนั่นเอง ฉะนั้นถ้าเราไม่ช่วย เด็กนั้นตาย ต้องถือว่าเราทำให้เด็กตาย

ฉะนั้น ในกรณีที่เรাজักต้องป้องกันผล จึงได้แก่กรณีที่เรามีหน้าที่ แต่เรางดเว้นเสีย

๒. ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล

ความผิดอาญาแบ่งออกได้ ๒ ประเภท คือ

๑. ความผิดที่ผลไม่จำเป็นต้องเกิดขึ้นก็ถือว่าเป็นความผิดที่สำเร็จแล้ว เช่น ความผิดฐานแจ้งความเท็จต่อเจ้าพนักงานตามมาตรา ๑๓๗ ซึ่งเมื่อแจ้งความเท็จก็เป็นความผิดแล้ว เจ้าพนักงานจะเชื่อหรือไม่เชื่อถ้อยคำที่แจ้งก็เป็นความผิดสำเร็จ เช่นเดียวกับความผิดฐานเบิกความเท็จต่อศาลตามมาตรา ๑๓๗ ศาลจะเชื่อถ้อยคำที่ผู้กระทำเบิกความหรือไม่ ก็เป็นความผิดที่สำเร็จ ความผิดที่ผลไม่จำเป็นต้องเกิดขึ้นเช่นนี้ ก็ไม่จำเป็นต้องพิจารณาหลักเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล กล่าวคือไม่จำเป็นต้องพิจารณาว่า ผลที่เกิดขึ้นนั้นเกิดจากการกระทำนั้นๆ หรือไม่ เพราะผลจะเกิดขึ้นหรือไม่เกิดขึ้นก็เป็นความผิดสำเร็จเช่นเดียวกัน

๒. ความผิดที่ต้องมีผลเกิดขึ้นจึงจะเป็นความผิดสำเร็จ ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างมาตราดังต่อไปนี้

มาตรา ๒๘๘ ผู้ใดฆ่าผู้อื่น ต้องระวางโทษประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิต หรือจำคุกตั้งแต่สิบห้าปีถึงยี่สิบปี

มาตรา ๒๕๐ ผู้ใดมิได้มีเจตนาฆ่า แต่ทำร้ายผู้อื่นจนเป็นเหตุให้ผู้นั้นถึงแก่ความตาย ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามปีถึงสิบห้าปี

ถ้าความผิดนั้นมีลักษณะประการหนึ่งประการใดดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๕๕ ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามปีถึงยี่สิบปี

ตามมาตรา ๒๘๘ และมาตรา ๒๕๐ ดังกล่าวแล้วนี้ จะเห็นได้ว่า ต่อเมื่อมีความตายเกิดขึ้นจึงเป็นความผิดสำเร็จตามมาตรา ๒๘๘ หรือมาตรา ๒๕๐ แล้วแต่กรณี

สำหรับความผิดที่ผลไม่จำเป็นต้องเกิดขึ้นจึงจะเป็นผลสำเร็จดังกล่าวแล้ว ก็จำเป็นต้องพิจารณาปัญหาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล กล่าวคือจะต้องพิจารณาว่าผลนั้นสัมพันธ์กับการกระทำนั้นๆ หรือไม่ หรือจะกล่าวอีกอย่างหนึ่งก็คือจะต้องพิจารณาว่าผลที่เกิดขึ้นนั้นเกิดจากการกระทำของผู้ใด

เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลนี้ ประมวลกฎหมายอาญาได้บัญญัติไว้เฉพาะกรณีที่เกิดจากการกระทำความผิดได้กระทำให้ผู้กระทำความผิดต้องรับโทษหนักขึ้น เช่น ความผิดตามมาตรา ๒๕๐ ซึ่งผู้กระทำความผิดมีเจตนาจะทำร้ายร่างกาย แต่ผลของการกระทำเป็นเหตุให้บุคคลนั้นถึงแก่ความตาย เป็นต้น ทั้งนี้โดยบัญญัติไว้ในมาตรา ๖๓ ว่า “ถ้าผลของการกระทำความผิดใดทำให้ผู้กระทำความผิดต้องรับโทษหนักขึ้นผลของการกระทำความผิดนั้นต้องเป็นผลที่ตามธรรมชาติย่อมเกิดขึ้นได้”

๓. การกระทำนั้นเท่าที่แสดงออกมาภายนอกมีกฎหมายบัญญัติว่าเป็นความผิด

การกระทำนั้นเท่าที่แสดงออกมาภายนอกมีกฎหมายบัญญัติว่าเป็นความผิด หมายความว่า การกระทำนั้นจะต้องฝ่าฝืนประมวลกฎหมายอาญา หรือกฎหมายอื่นซึ่งกำหนดความผิดและโทษอาญาไว้ในประมวลกฎหมายอาญา ภาค ๒ และภาค ๓ ได้กำหนดความผิดไว้เป็นมาตราๆ

ตัวอย่างสำหรับความผิดฐานฆ่าคนตาย การกระทำที่แสดงออกมาภายนอกก็คือ “ฆ่า” หรือ “ทำร้าย” และ “ผู้อื่น” หรือกระทำด้วยประการใดๆ เป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย ส่วนผู้กระทำ จะมีเจตนาให้ตายอันเป็นความผิดตามมาตรา ๒๘๘ หรือเพียงที่จะทำร้ายแต่ทำห้ถึงแก่ความตาย ผู้ถูกทำร้ายถึงแก่ความตาย อันเป็นความผิดตามมาตรา ๒๕๐ หรือได้กระทำโดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นตาย อันเป็นความผิดตามมาตรา ๒๕๑ เป็นปัญหาที่เราจะพิจารณาจากหลักเกณฑ์ที่จะได้กล่าวต่อไปในส่วนที่ ๔ ข้างท้ายนี้

ในการที่จะวินิจฉัยว่าการกระทำนั้นผิดกฎหมายหรือไม่ จะต้องพิจารณาถึงปัญหาการใช้กฎหมาย คือต้องพิจารณาในแง่สถานที่ที่กระทำผิด เวลาที่กระทำผิด และบุคคลที่กระทำผิดประกอบกันว่าการกระทำนั้นๆ เป็นความผิดต่อกฎหมายที่ใช้อยู่ในขณะกระทำความผิด และศาลไทยมีอำนาจลงโทษได้หรือไม่

การกระทำความผิดอาญาโดยปกติต้องมีเจตนา มาตรา ๕๕ วรรคแรก บัญญัติว่า “บุคคลจะต้องรับผิดชอบในทางอาญาก็ต่อเมื่อได้กระทำโดยเจตนา ฯลฯ” ทั้งนี้เพราะถ้าบุคคลไม่มีเจตนาที่จะกระทำความผิดแล้วจะให้เขาต้องรับผิดชอบในทางอาญาก็ไม่มีความยุติธรรม เช่น เราขับรถยนต์มาดีๆ ด้วยอัตราความเร็วพอสมควร แต่มีคนวิ่งตัดหน้ารถของเราโดยเร็ว เราก็ไม่สามารถหยุดรถได้ทัน จึงทับคนนั้นตาย ดังนั้นต้องถือว่าเป็นอุบัติเหตุและเราไม่มีความผิด

อย่างไรก็ดี การที่ประมวลกฎหมายอาญาได้กำหนดหลักเกณฑ์ไว้ว่าบุคคลจะต้องรับผิดชอบในทางอาญาก็ต่อเมื่อมีเจตนาที่จะกระทำความผิดอาญานั้น ย่อมใช้ไม่ได้เสมอไปเพราะมีข้อยกเว้นแล้วบุคคลก็จะไม่ระมัดระวังตนและก่อความเสียหายให้แก่บุคคลอื่นๆ เช่น ขับรถยนต์โดยรวดเร็วจนหยุดไม่ทันและทับคนตาย เป็นต้น โดยเหตุนี้ หลักเกณฑ์ที่ว่า การกระทำความผิดอาญาโดยปกติต้องมีเจตนาจึงถือว่าเป็นความผิดนั้นย่อมต้องมีข้อยกเว้น และข้อยกเว้นสำหรับกรณีนี้บุคคลไม่จำเป็นต้องมีเจตนาที่ต้องรับผิดชอบในทางอาญานี้มี ๓ ประการ ดังต่อไปนี้

๑. ได้แก่การกระทำโดยประมาท เฉพาะกรณีที่กฎหมายบัญญัติให้ต้องรับผิดชอบแม้ได้กระทำโดยประมาท เช่น

มาตรา ๒๕๑ ผู้ใดกระทำโดยประมาท และการกระทำนั้นเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสิบปี และปรับไม่เกินสองหมื่นบาท

มาตรา ๓๐๐ ผู้ใดกระทำโดยประมาท และการกระทำนั้นเป็นเหตุให้ผู้อื่นรับอันตรายสาหัส ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๓๑๑ ผู้ใดกระทำโดยประมาท และการกระทำนั้นเป็นเหตุให้ผู้อื่นถูกหน่วงเหนี่ยว ถูกกักขังหรือต้องปราศจากเสรีภาพในร่างกาย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกิน สองพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

๒. ได้แก่กรณีที่กฎหมายบัญญัติไว้ชัดแจ้งว่าต้องรับผิดชอบแต่ได้กระทำโดยไม่มีเจตนา ข้อยกเว้นนี้ หมายถึงพระราชบัญญัติอื่นๆ ซึ่งกำหนดความผิดและโทษไว้ เช่น พระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ ๘) พุทธศักราช ๒๔๘๒ มาตรา ๑๖ ซึ่งใช้คำว่า “การกระทำที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๗ และมาตรา ๕๕ แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พุทธศักราช ๒๔๖๕ นั้นให้ถือว่าเป็นความผิด โดยมีพักต้องคำนึงว่า ผู้กระทำมีเจตนาหรือกระทำโดยประมาทเลินเล่อหรือไม่” เป็นต้น

๓. ได้แก่ความผิดลหุโทษ ซึ่งมาตรา ๑๐๕ บัญญัติว่า “การกระทำความผิดลหุโทษตาม ประมวลกฎหมายนี้ แม้กระทำโดยไม่มีเจตนาก็เป็นความผิด เว้นแต่ตามบทบัญญัติความผิดนั้นจะมีความ บัญญัติให้เห็นเป็นอย่างอื่น” ทั้งนี้แสดงว่า ความผิดลหุโทษตามประมวลกฎหมายอาญาแตกต่างกับ ความผิดอาญาสามัญ โดยบัญญัติไว้กลับกัน กล่าวคือ ความผิดอาญาสามัญนั้นว่าโดยหลักเกณฑ์แล้ว ผู้กระทำมีความผิดต่อเมื่อได้กระทำโดยเจตนาก็เป็นความผิด ทั้งนี้เว้นแต่บทบัญญัติความผิดลหุโทษ นั้นเองจะมีความบัญญัติให้เห็นว่าต้องมีเจตนาจึงจะเป็นความผิด เช่น ความผิดตามมาตรา ๓๕๑ ซึ่ง แสดงว่าต้องมีเจตนากระทำจึงจะเป็นความผิด เป็นต้น

การกระทำที่เป็นความผิดทางอาญาที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้น อยู่ในความหมายของคำว่าได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิด..... ตามรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๓๒ และประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒

ส่วนถ้อยคำในมาตรา ๓๒ ที่บัญญัติว่าและโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษ ที่กำหนดไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำผิดมิได้ และในมาตรา ๒ แห่งประมวลกฎหมายอาญา ที่บัญญัติว่า.....และโทษที่จะลงแก่บุคคลผู้กระทำความผิดนั้น ต้องเป็นโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย มีความหมายถึงโทษตามกฎหมายที่ศาลจะลงแก่ผู้กระทำผิด ต้องเป็นโทษตามหลักเกณฑ์ที่บัญญัติไว้ ดังกล่าว ซึ่งศาลจะลงโทษผู้กระทำผิดนอกเหนือหรือสถานหนักกว่าโทษตามที่กฎหมายบัญญัติไว้มิได้

ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้บัญญัติถึงการกระทำ ของบุคคลที่เป็นการกระทำความผิดฐานฟอกเงินตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวไว้ในมาตรา ๕ ถึงมาตรา ๑๑ โดยบัญญัติไว้ดังนี้

มาตรา ๕ ผู้ใด

(๑) โอน รับโอน หรือเปลี่ยนแปลงสภาพทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดเพื่อชุกซ่อนหรือปกปิดแหล่งที่มาของทรัพย์สินนั้น หรือเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นไม่ว่าก่อน ขณะหรือหลังการกระทำความผิดมิให้ต้องรับโทษหรือรับโทษน้อยลงในความผิดมูลฐาน หรือ

(๒) กระทำด้วยประการใดๆ เพื่อปกปิดหรืออำพรางลักษณะที่แท้จริง การได้มา แหล่งที่ตั้ง การจำหน่าย การโอน การได้สิทธิใดๆ ซึ่งทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด

ผู้กระทำความผิดฐานฟอกเงิน

มาตรา ๖ ผู้ใดกระทำความผิดฐานฟอกเงิน แม้จะกระทำนอกราชอาณาจักร ผู้นั้นจะต้องรับโทษในราชอาณาจักรตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ ถ้าปรากฏว่า

(๑) ผู้กระทำความผิดหรือผู้ร่วมกระทำความผิดคนใดคนหนึ่งเป็นคนไทยหรือมีถิ่นที่อยู่ในประเทศไทย

(๒) ผู้กระทำความผิดเป็นคนต่างด้าว และได้กระทำโดยประสงค์ให้ความผิดเกิดในราชอาณาจักรหรือรัฐบาลไทยเป็นผู้เสียหาย หรือ

(๓) ผู้กระทำความผิดเป็นคนต่างด้าว และการกระทำนั้นเป็นความผิดตามกฎหมายของรัฐที่การกระทำเกิดขึ้นในเขตอำนาจของรัฐนั้น หากผู้นั้นได้ปรากฏตัวอยู่ในราชอาณาจักร และมีได้มีการส่งตัวผู้นั้นออกไปตามกฎหมายว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดน

ทั้งนี้ ให้นำมาตรา ๑๐ แห่งประมวลกฎหมายอาญามาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๗ ในความผิดฐานฟอกเงิน ผู้ใดกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้ต้องระวางโทษเช่นเดียวกับตัวการในความผิดนั้น

(๑) สนับสนุนการกระทำความผิดหรือช่วยเหลือผู้กระทำความผิดก่อนหรือขณะกระทำความผิด

(๒) จัดหาหรือให้เงินหรือทรัพย์สิน ยานพาหนะ สถานที่ หรือวัตถุใดๆ หรือกระทำการใดๆ เพื่อช่วยให้ผู้กระทำความผิดหลบหนีหรือเพื่อมิให้ผู้กระทำความผิดถูกลงโทษ หรือเพื่อให้ได้รับประโยชน์ในการกระทำความผิด

ผู้ใดจัดหาหรือให้เงินหรือทรัพย์สิน ที่พำนัก หรือที่ซ่อนเร้น เพื่อช่วยบิดา มารดา บุตร สามี หรือภริยาของตนให้พ้นจากการถูกจับกุม ศาลจะไม่ลงโทษผู้นั้นหรือลงโทษผู้นั้นน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นเพียงใดก็ได้

มาตรา ๘ ผู้ใดพยายามกระทำความผิดฐานฟอกเงิน ต้องระวางโทษตามที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นเช่นเดียวกับผู้กระทำความผิดสำเร็จ

มาตรา ๕ ผู้ใดสมคบโดยการตกลงกันตั้งแต่สองคนขึ้นไปเพื่อกระทำความผิดฐานฟอกเงิน ต้องระวางโทษกึ่งหนึ่งของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น

ถ้าได้มีการกระทำความผิดฐานฟอกเงินเพราะเหตุที่มีการสมคบกันตามวรรคหนึ่งผู้สมคบกันนั้น ต้องระวางโทษตามที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น

ในกรณีที่ความผิดได้กระทำถึงขั้นลงมือกระทำความผิด แต่เนื่องจากการเข้าขัดขวางของผู้สมคบทำให้การกระทำนั้นกระทำไปไม่ตลอดหรือกระทำไปตลอดแล้วแต่การกระทำนั้นไม่บรรลุผล ผู้สมคบที่กระทำการขัดขวางนั้นคงรับโทษตามที่กำหนดไว้ในวรรคหนึ่งเท่านั้น

ถ้าผู้กระทำความผิดตามวรรคหนึ่งกลับใจให้ความจริงแก่การสมคบต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ก่อนที่จะมีการกระทำความผิดตามที่ได้สมคบกัน ศาลจะไม่ลงโทษผู้นั้นหรือลงโทษผู้นั้นน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้เพียงใดก็ได้

มาตรา ๑๐ เจ้าพนักงาน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น ข้าราชการ พนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พนักงานองค์การหรือหน่วยงานของรัฐ กรรมการหรือผู้บริหารหรือพนักงานรัฐวิสาหกิจ กรรมการ ผู้จัดการ หรือบุคคลใดซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของสถาบันการเงิน หรือกรรมการขององค์กรต่างๆ ตามรัฐธรรมนูญ ผู้ใดกระทำความผิดตามหมวดนี้ต้องระวางโทษเป็นสองเท่าของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น

กรรมการ อนุกรรมการ กรรมการรัฐธรรมนูญ เลขานุการ รองเลขานุการ หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ ตามพระราชบัญญัตินี้ ผู้ใดกระทำความผิดตามหมวดนี้ ต้องระวางโทษเป็นสามเท่าของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น

มาตรา ๑๑ กรรมการ อนุกรรมการ กรรมการรัฐธรรมนูญ เลขานุการ รองเลขานุการ พนักงานเจ้าหน้าที่ เจ้าพนักงาน หรือข้าราชการผู้ใดกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการหรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรมตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา อันเกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดตามหมวดนี้ ต้องระวางโทษเป็นสามเท่าของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น

บทบัญญัติสำหรับลงโทษผู้กระทำความผิดฐานฟอกเงิน บัญญัติไว้ในหมวด ๗ ว่าด้วยบทกำหนดโทษ ตามมาตรา ๖๐ และมาตรา ๖๑

ดังนั้นบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๓๒ และประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒ จึงนำมาใช้เฉพาะการกระทำที่เป็นความผิดฐานฟอกเงินตามมาตรา ๕ ถึงมาตรา ๑๑ และผู้กระทำต้องถูกลงโทษตามมาตรา ๖๐ มาตรา ๖๑ เท่านั้น

ส่วนการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินที่บัญญัติไว้ในหมวด ๖ ของพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๔๒ กฎหมายบัญญัติไว้ในมาตรา ๔๘ ถึงมาตรา ๕๕ ต่างหากจากการกระทำผิดฐานฟอกเงิน บทบัญญัติดังกล่าวจึงเป็นเรื่องการจัดการเกี่ยวกับทรัพย์สินที่เกิดจากความผิดมูลฐานโดยเฉพาะไม่เกี่ยวกับการกระทำผิดฐานฟอกเงินดังกล่าวข้างต้น

ดังนั้นการดำเนินการเกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินตามมาตรา ๔๘ ถึงมาตรา ๕๕ จึงไม่ใช่การพิจารณาดีเกี่ยวกับการกระทำผิดฐานฟอกเงินไม่จำเป็นต้องอาศัยหลักเกณฑ์ที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๓๒ และประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒ แต่ประการใด มาตรา ๔๘ ถึงมาตรา ๕๕ ได้บัญญัติถึงการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินที่เกิดจากความผิดมูลฐาน โดยมีวิธีการและขั้นตอนในการดำเนินการดังนี้

- (๑) การยึดหรืออายัดทรัพย์สิน (มาตรา ๔๘)
- (๒) การให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน
 - ก. การขอให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน (มาตรา ๔๙)
 - ข. การอ้างกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน (มาตรา ๕๐)
- (๓) การสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน (มาตรา ๕๑)
- (๔) ข้อสันนิษฐานว่าเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำผิด (มาตรา ๕๑ วรรคสอง)
- (๕) การคุ้มครองสิทธิของผู้รับประโยชน์ (มาตรา ๕๒)
- (๖) การคืนทรัพย์สินภายหลังศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน (มาตรา ๕๓)
- (๗) กรณีพบทรัพย์สินเกี่ยวกับการกระทำผิดเพิ่มขึ้น (มาตรา ๕๔)
- (๘) การยึดหรืออายัดทรัพย์สินระหว่างดำเนินการทางศาล (มาตรา ๕๕)
- (๙) การดำเนินการตามคำสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินของคณะกรรมการธุรกรรม หรือ
เลขาธิการ (มาตรา ๕๖)
 - (๑๐) การเก็บรักษาและการจัดการทรัพย์สิน (มาตรา ๕๗)
 - (๑๑) บัญญัติให้ศาลแพ่งมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีเกี่ยวกับทรัพย์สินตามหมวดนี้และ
ให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม

จะเห็นว่าวิธีการและการดำเนินการต่าง ๆ เกี่ยวกับทรัพย์สินดังกล่าวข้างต้น ไม่ต้องอาศัยการกระทำผิดของผู้กระทำผิดฐานฟอกเงินแต่ประการใด แต่เป็นเรื่องการจัดการเกี่ยวกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำผิดมูลฐานตามคำจำกัดความของคำว่าความผิดมูลฐานในมาตรา ๓ ของพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๔๒ และไม่ถือว่าเป็นการใช้กฎหมายอาญาย้อนหลัง

ในทางที่เป็นโทษแก่บุคคล เนื่องจากมาตรการตามมาตรา ๔๘ ถึงมาตรา ๕๕ มิใช่โทษที่ศาลลงแก่ผู้กระทำความผิดเหมือนโทษริบทรัพย์สินตามมาตรา ๑๘ เพราะโทษริบทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๑๘ และมาตรา ๓๒ ถึงมาตรา ๓๐ ได้บัญญัติหลักเกณฑ์ได้ดังนี้

มาตรา ๑๘ โทษสำหรับลงแก่ผู้กระทำความผิดมีดังนี้

๕. ริบทรัพย์สิน

มาตรา ๓๒ ทรัพย์สินใดที่กฎหมายบัญญัติไว้ว่า ผู้ใดทำหรือมีไว้เป็นความผิด ให้ริบเสียทั้งสิ้น ไม่ว่าเป็นของผู้กระทำความผิดและมีผู้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาหรือไม่

มาตรา ๓๓ ในการริบทรัพย์สิน นอกจากจะมีอำนาจริบตามกฎหมายที่บัญญัติไว้โดยเฉพาะแล้ว ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ริบทรัพย์สินดังต่อไปนี้อีกด้วย คือ

(๑) ทรัพย์สินซึ่งบุคคลได้ใช้ หรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด หรือ

(๒) ทรัพย์สินซึ่งบุคคลได้มาโดยได้กระทำความผิด

เว้นแต่ทรัพย์สินเหล่านี้เป็นทรัพย์สินของผู้อื่นซึ่งมิได้รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิด

มาตรา ๓๔ บรรดาทรัพย์สิน

(๑) ซึ่งได้ให้ตามความในมาตรา ๑๔๓ มาตรา ๑๔๔ มาตรา ๑๔๕ มาตรา ๑๕๐

มาตรา ๑๖๗ มาตรา ๒๐๑ หรือมาตรา ๒๐๒ หรือ

(๒) ซึ่งได้ให้เพื่อจูงใจบุคคลให้กระทำความผิด หรือเพื่อเป็นรางวัลในการที่บุคคล

ได้กระทำความผิด

ให้ริบเสียทั้งสิ้น เว้นแต่ทรัพย์สินนั้นเป็นของผู้อื่นซึ่งมิได้รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิด

มาตรา ๓๕ ทรัพย์สินซึ่งศาลพิพากษาให้ริบให้ตกเป็นของแผ่นดิน แต่ศาลจะพิพากษาให้ทำให้ทรัพย์สินนั้นใช้ไม่ได้หรือทำลายทรัพย์สินนั้นเสียก็ได้

มาตรา ๓๖ ในกรณีที่ศาลสั่งให้ริบทรัพย์สินตามมาตรา ๓๓ หรือมาตรา ๓๔ ไปแล้ว หากปรากฏในภายหลังโดยคำเสนอของเจ้าของแท้จริงว่า ผู้เป็นเจ้าของแท้จริงมิได้รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิด ก็ให้ศาลสั่งให้คืนทรัพย์สิน ถ้าทรัพย์สินนั้นยังคงมีอยู่ในความครอบครองของเจ้าพนักงานแต่คำเสนอของเจ้าของแท้จริงนั้นจะต้องกระทำต่อศาลภายในหนึ่งปีนับแต่วันคำพิพากษาถึงที่สุด

มาตรา ๓๗ ถ้าผู้ที่ศาลสั่งให้ส่งทรัพย์สินที่ริบไม่ส่งภายในเวลาที่ศาลกำหนด ให้ศาลมีอำนาจสั่งดังต่อไปนี้

(๑) ให้ยึดทรัพย์สินนั้น

(๒) ให้ชำระราคาหรือส่งยึดทรัพย์สินอื่นของผู้นั้นชดเชยราคาจนเต็ม หรือ

(๓) ในกรณีที่ศาลเห็นว่า ผู้นั้นจะส่งทรัพย์สินที่สั่งให้ส่งได้แต่ไม่ส่ง หรือชำระราคาทรัพย์สินนั้นได้ แต่ไม่ชำระ ให้ศาลมีอำนาจกักขังผู้นั้นไว้จนกว่าจะปฏิบัติตามคำสั่ง แต่ไม่เกินหนึ่งปี แต่ถ้าภายหลังปรากฏแก่ศาลเอง หรือโดยคำเสนอของผู้นั้นว่าผู้นั้นไม่สามารถส่งทรัพย์สินหรือชำระราคาได้ ศาลจะสั่งให้ปล่อยตัวผู้นั้นไปก่อนครบกำหนดก็ได้

จึงเห็นได้ว่าบทบัญญัติการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๔๒ เป็นมาตรการในการจัดการเกี่ยวกับทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำผิดมูลฐานตามคำจำกัดความในมาตรา ๓ ซึ่งผู้กระทำความผิดมูลฐานอาจมีความผิดตามกฎหมายนั้นๆ ได้บัญญัติไว้ และนอกจากนั้นโทษริบทรัพย์สินยังมีกฎหมายให้ศาลลงโทษปรับแก่ผู้ไม่ส่งทรัพย์สินที่ศาลสั่งริบหรือไม่ชำระเงินตามที่ศาลสั่ง และในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๖ ยังบัญญัติวิธีการคืนทรัพย์สินแก่ผู้เป็นเจ้าของอันแท้จริงที่มีได้รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิดในกรณีที่ทรัพย์สินนั้นยังอยู่ในความครอบครองของเจ้าพนักงานเท่านั้น ซึ่งเป็นวิธีการที่แตกต่างกับมาตรการการคืนทรัพย์สินแก่เจ้าของที่แท้จริง และทรัพย์สินนั้นไม่ใช่ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด หรือผู้รับโอนโดยสุจริตและมีค่าตอบแทน หรือผู้ได้ทรัพย์สินมาโดยสุจริตและตามสมควรในทางศีลธรรมอันดี หรือในทางกุศลสาธารณะตามมาตรา ๕๐ โดยมาตรา ๕๗ วรรคสี่ แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้บัญญัติให้มีการใช้ค่าเสียหายและค่าเสื่อมสภาพ หรือในกรณีที่ไม้อาจคืนทรัพย์สินได้ก็ให้ใช้ราคาทรัพย์สิน และผู้เป็นเจ้าของยังมีสิทธิได้ดอกเบี้ยในจำนวนเงินที่ได้รับคืนอีกด้วย

ดังนั้นจึงเห็นได้ว่ามาตรการตามมาตรา ๔๘ ถึงมาตรา ๕๕ ไม่ใช่มาตรการในการลงโทษทางอาญาแก่เจ้าของทรัพย์สินแต่เป็นมาตรการทางแพ่งซึ่งเป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ให้มีการเยียวยาแก่ผู้ถูกโต้แย้งสิทธิโดยให้ใช้ค่าเสียหาย ค่าสินไหมทดแทน หรือราคาทรัพย์สิน ดังนั้นมาตรการดังกล่าวจึงไม่ใช่บทลงโทษการกระทำความผิดทางอาญาของบุคคล การใช้กฎหมายมาตราดังกล่าวจึงไม่อยู่ในหลักเกณฑ์ที่ห้ามการใช้กฎหมายอาญาย้อนหลังลงโทษการกระทำความผิดอาญาของบุคคลแต่ประการใด

มาตรา ๔๘ ถึงมาตรา ๕๕ แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๔๒ จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๓๒ ดังข้ออ้างของผู้โต้แย้ง ข้ออ้างดังกล่าวจึงฟังไม่ขึ้น

ปัญหาข้อ ๒ ตามคำปรารภในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๔๒ บัญญัติว่า “พระราชบัญญัตินี้มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลซึ่ง

มาตรา ๒๕ ประกอบมาตรา ๓๕ มาตรา ๓๗ มาตรา ๔๘ และมาตรา ๕๐ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย”

ข้อความดังกล่าวจึงต้องถือว่าพระราชบัญญัติดังกล่าวได้บัญญัติขึ้นตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายรัฐธรรมนูญ เพราะเป็นกฎหมายที่บัญญัติถึงมาตรการพิเศษเพื่อปราบปรามการฟอกเงินโดยมีเหตุผลในการประกาศใช้กฎหมายฉบับนี้ว่า เนื่องจากปัจจุบัน ผู้ประกอบการอาชญากรรม ซึ่งกระทำความผิดกฎหมายบางประเภทได้นำเงินหรือทรัพย์สินซึ่งเกี่ยวกับการกระทำความผิด มาทำการในรูปแบบต่าง ๆ อันเป็นการฟอกเงิน เพื่อนำเงินหรือทรัพย์สินนั้นมากระทำความผิดต่อไปได้อีก ทำให้ยากแก่การปราบปรามการกระทำความผิดกฎหมายเหล่านั้น และโดยที่กฎหมายที่มีอยู่ก็ไม่สามารถปราบปรามการฟอกเงินหรือดำเนินการกับเงินหรือทรัพย์สินดังกล่าวได้เท่าที่ควร ดังนั้น เพื่อเป็นการตัดวงจรการประกอบอาชญากรรมดังกล่าว จึงเห็นสมควรกำหนดมาตรการต่าง ๆ ให้สามารถดำเนินการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

อนึ่ง ในเรื่องกฎหมายการฟอกเงินนี้สำหรับประเทศไทยได้บัญญัติขึ้นเพื่ออนุวัติการให้เป็นไปตามหลักสากลในต่างประเทศกล่าวคือสืบเนื่องจากปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาที่ร้ายแรงและมีผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคมโดยรวมของประเทศ และได้ตระหนักถึงภัยร้ายแรงจากปัญหาดังกล่าว จึงมีนโยบายที่จะมีมาตรการทางกฎหมายเพื่อจัดการกับการฟอกเงินและโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในปี พ.ศ. ๒๕๓๑ องค์การสหประชาชาติได้ประกาศใช้อนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการลักลอบค้ายาเสพติดและวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท (United Nations Convention Against Illicit Traffic in Narcotics and Psychotropic Substances 1988) หรือที่รู้จักกันในชื่อย่อว่า อนุสัญญากรุงเวียนนา ๑๙๘๘ (Vienna Convention 1988) ซึ่งกำหนดให้ประเทศที่จะเข้าเป็นภาคีสมาชิกจะต้องมีมาตรการในการจัดการกับการค้ายาเสพติดซึ่งรวมทั้งการบังคับให้มีกฎหมายเฉพาะกำหนดให้การฟอกเงินเป็นความผิดอาญาด้วย ทั้งนี้ เพื่อตัดวงจรประกอบอาชญากรรม ขจัดแรงจูงใจในการค้าหากำไรจากการกระทำผิดอีกต่อไป ดังนั้นสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (สำนักงาน ป.ป.ส.) ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักในการพิจารณาอนุสัญญาดังกล่าว ได้ขอสรุปจากการพิจารณาของคณะอนุกรรมการที่ปรึกษากฎหมายของสำนักงาน ป.ป.ส. ซึ่งได้เชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ความเห็นด้วยว่า ประเทศไทยในขณะนั้นมีกฎหมายและมาตรการรองรับตามเงื่อนไขของอนุสัญญาเวียนนาได้แล้วแทบทุกข้อเว้นแต่ในเรื่องการกำหนดให้การฟอกเงินเป็นความผิดทางอาญา จึงมีมติให้แต่งตั้งอนุกรรมการร่างกฎหมายเกี่ยวกับการฟอกเงิน มีผู้แทนส่วนราชการและผู้ทรงคุณวุฒิต่าง ๆ ได้แก่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กระทรวงยุติธรรม สำนักงานอัยการสูงสุด สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ธนาคาร

แห่งประเทศไทย กระทรวงการคลัง สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และสำนักงาน ป.ป.ส. เป็นแกนนำในการยกร่างตั้งแต่เดือนพฤษภาคม ๒๕๓๗ ในการยกร่างได้มีการศึกษาวิเคราะห์กฎหมายเกี่ยวกับการฟอกเงินของประเทศต่างๆ เพื่อนำมาปรับใช้กับประเทศไทย โดยยึดถือตามกฎหมายแม่แบบของสหประชาชาติเกี่ยวกับการฟอกเงินที่ได้มาจากอาชญากรรมยาเสพติด (Model Law Money Laundering Confiscation and International Cooperation in Relation To Drugs) และข้อแนะนำ ๔๐ ประการของ FATF เป็นหลัก ซึ่งร่างกฎหมายนี้ คณะรัฐมนตรีได้ให้ความเห็นชอบเสนอเข้าสู่รัฐสภา และได้ประกาศใช้เป็นพระราชบัญญัติในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ ๒๑ เมษายน ๒๕๔๒ และมีผลบังคับใช้ในวันที่ ๑๕ สิงหาคม ๒๕๔๒ เป็นต้นมา

ประเทศสหรัฐอเมริกา เริ่มมาจากการที่ในช่วงประมาณต้นทศวรรษที่ ๑๙๘๐ การลักลอบค้ายาเสพติดให้โทษแพร่ระบาดข้ามพรมแดนประเทศขยายออกไปทั่วโลก ลำพังประเทศใดประเทศหนึ่งไม่สามารถป้องกันและปราบปรามอย่างได้ผล ทั้งมีรูปแบบในการปิดซ่อนเงินหรือทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดทำให้ยากและเกิดปัญหาในการปราบปรามอาชญากรรม คือ “การฟอกเงิน” (Money Laundering)

ประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นประเทศแรกในโลกที่นำมามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมาใช้ เพื่อ (๑) ดำเนินการกับองค์กรอาชญากรรม ยาเสพติด และผู้กระทำความผิดอาชญากรรมประเภทต่างๆ คือ ตัวบุคคล (In Personam) และเพื่อจัดการกับทรัพย์สินที่ผิดกฎหมาย (property in rem) โดยไม่เกี่ยวกับตัวบุคคล ทั้งนี้ เพื่อเป็นการตัดวงจรการประกอบอาชญากรรมของกลุ่มองค์กรอาชญากรรมอย่างได้ผล เริ่มตั้งแต่ประมาณปี พ.ศ. ๒๕๒๕ (ค.ศ. ๑๙๘๖) และถือเป็นต้นแบบของประเทศอื่นๆ โดยทำการต่อสู้กับปัญหาการฟอกเงินทั้งในประเทศ ต่างประเทศอย่างจริงจัง ได้พัฒนาแผนการ มาตรการและยุทธวิธีในการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมาโดยตลอด เพื่อให้ธนาคารและสถาบันการเงิน รวมทั้งธุรกิจต่างๆ ตกเป็นเครื่องมือของอาชญากรนักฟอกเงิน มีการดำเนินการอย่างจริงจังเกี่ยวกับคดีฟอกเงินและการละเมิดข้อบังคับในการรายงานธุรกรรมที่กฎหมายกำหนดทั้งในด้านการตรวจสอบ ยึดหรืออายัดเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาโดยมิชอบ ตลอดจนการร่วมมือระหว่างประเทศกับรัฐบาลของประเทศต่างๆ ในการสืบสวน การดำเนินคดี การส่งผู้ร้ายข้ามแดน และการแบ่งเฉลี่ยทรัพย์สินที่ริบได้แก่หน่วยงานที่บังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้อง และประเทศสหรัฐอเมริกาได้กำหนดให้การฟอกเงิน (Money Laundering) เป็นความผิดทางอาญาแยกออกมาโดยเฉพาะ (Specific Crime) นับตั้งแต่ปี ค.ศ. ๑๙๘๖ เรียกว่า Money Laundering Control Act of 1986 ซึ่งในตอนแรกมีวัตถุประสงค์ที่จะต่อต้านปัญหาการฟอกเงินที่ได้มาจากการค้ายาเสพติดเท่านั้น

แต่ต่อมาเมื่อเห็นว่าผลการบังคับใช้ได้ผลดีจึงมีการเพิ่มเติมถึงการฟอกเงินที่ได้มาจากการกระทำผิดกฎหมายตามที่ระบุเป็น “ธุรกรรมผิดกฎหมายเฉพาะ” (Specific Unlawful Activity) หรือความผิดมูลฐาน (Predicate Crimes) ทั้งนี้ ผู้กระทำความผิดต้องมีเจตนา หรือรู้ (Knowing) ว่าเป็นเงินสกปรก การมีเจตนาหรือรู้ในที่นี้หมายความรวมถึงการจงใจละเลยหรือไม่กระทำการ (ที่เรียกว่า Willful Blindness หรือ Deliberate Ignorance หรือ Conscience Avoidance) ด้วย

ดังนั้น พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๕๒ จึงร่างขึ้นโดยอนุวัติการตามหลักสากลที่องค์การสหประชาชาติและประเทศมหาอำนาจของโลกถือปฏิบัติและไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๒๕ และมาตรา ๔๘ ดังคำโต้แย้งของผู้ร้อง คำร้องข้อนี้จึงตกไป

ปัญหาข้อ ๓ ผู้ทำคำวินิจฉัยเห็นว่า คดีที่อยู่ในอำนาจศาลแพ่งมีอำนาจพิจารณาพิพากษาตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรมนั้น เป็นเรื่องที่ถูกโต้แย้งสิทธิ ใช้สิทธิฟ้องคดีเพื่อเรียกเอาทรัพย์สินคืน เรียกดอกเบี้ย ค่าเสียหาย ค่าสินไหมทดแทน หรือให้ใช้ราคาแทนทรัพย์สิน แต่ตามบทบัญญัติในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๕๒ นอกจากมีบทบัญญัติให้ศาลสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินแล้ว ในมาตรา ๕๗ แห่งพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว ยังบัญญัติว่า

มาตรา ๕๗ การเก็บรักษาและการจัดการทรัพย์สินที่คณะกรรมการธุรกรรมหรือเลขาธิการแล้วแต่กรณี ได้มีคำสั่งยึดหรืออายัดไว้ ให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

ในกรณีที่ทรัพย์สินตามวรรคหนึ่งไม่เหมาะสมที่จะเก็บรักษาไว้ หรือหากเก็บรักษาไว้จะเป็นภาระแก่ทางราชการมากกว่าการนำไปใช้ประโยชน์อย่างอื่น เลขาธิการอาจสั่งให้ผู้มีส่วนได้เสียรับทรัพย์สินนั้นไปดูแลและใช้ประโยชน์โดยมีประกันหรือหลักประกันหรือให้นำทรัพย์สินนั้นออกขายทอดตลาด หรือนำไปใช้เพื่อประโยชน์ของทางราชการแล้วรายงานให้คณะกรรมการทราบก็ได้

การให้ผู้มีส่วนได้เสียรับทรัพย์สินไปดูแลและใช้ประโยชน์ การนำทรัพย์สินออกขายทอดตลาด หรือการนำทรัพย์สินไปใช้ประโยชน์ของทางราชการตามวรรคสอง ให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

ถ้าความปรากฏในภายหลังว่า ทรัพย์สินที่นำออกขายทอดตลาดหรือที่นำไปใช้เพื่อประโยชน์ของทางราชการตามวรรคสอง มิใช่ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดให้คืนทรัพย์สินนั้น พร้อมทั้งชดเชยค่าเสียหายและค่าเสื่อมสภาพตามจำนวนที่คณะกรรมการกำหนด ให้แก่เจ้าของหรือผู้ครอบครอง ถ้าไม่อาจคืนทรัพย์สินได้ ให้ชดเชยราคาทรัพย์สินนั้นตามราคาที่ประเมินได้ในวันที่ยึดหรืออายัดทรัพย์สิน หรือตามราคาที่ไต่ถามการขายทอดตลาดทรัพย์สินนั้น แล้วแต่กรณี ทั้งนี้ ให้เจ้าของหรือผู้ครอบครอง

ได้รับดอกเบี้ยในอัตราสูงสุดของดอกเบี้ยเงินฝากประเภทฝากประจำของธนาคารออมสินในจำนวนเงินที่ได้รับคืนหรือชดใช้ราคา แล้วแต่กรณี

การประเมินค่าเสียหายและค่าเสื่อมสภาพตามวรรคสี่ ให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

โดยเฉพาะบทบัญญัติในมาตรา ๕๗ วรรคสี่ มีลักษณะที่ทำให้ใช้ดอกเบี้ย ค่าเสียหาย ค่าสินไหมทดแทน และราคาทรัพย์สิน จึงเป็นบทบัญญัติในทางคดีแพ่ง ในการพิจารณาวินิจฉัยคดีจึงต้องใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งในการพิจารณาพิพากษาคดี

สำหรับบทบัญญัติในส่วนที่ให้อำนาจศาลแพ่งสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน มิใช่บทบัญญัติลงโทษฐานริบทรัพย์สินบุคคลในทางอาญาดังได้วินิจฉัยไว้แล้วในปัญหาข้อ ๑

บทบัญญัติในมาตรา ๕๗ จึงเป็นบทบัญญัติในทางแพ่งดังได้กล่าวมาข้างต้น

ดังนั้น บทบัญญัติในมาตรา ๕๕ วรรคหนึ่ง ที่บัญญัติว่า การดำเนินการทางศาลตามหมวดนี้ให้ยื่นต่อศาลแพ่งและให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม จึงไม่ใช่เรื่องของการบัญญัติกฎหมายให้มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยธรรมนูญศาลหรือวิธีพิจารณาเพื่อใช้แก่คดีใดคดีหนึ่งโดยเฉพาะ จึงไม่ถือว่าขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๒๓๕ แต่ประการใด ข้อโต้แย้งของผู้ร้องข้อนี้ฟังไม่ขึ้นเช่นเดียวกัน

จึงวินิจฉัยว่าข้อโต้แย้งของผู้ร้องทั้งสองคำร้องฟังไม่ขึ้น

ให้ยกคำร้อง

นายปรีชา เถลิมนิชย์

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ